

Lunds universitet
Socialhögskolan
Komparativ socialpolitik
Höstterminen 2005

Älska din nästa - om du vågar!

- De homosexuellas syn på den heterosexuella normen -

Författare: Paula Nauckhoff & Sibel Memedoska

Handledare: Stine Thorsted

Abstract

Homosexuality is surely accepted in today's society – or isn't it? Many things have changed, for instance laws, which are in favour for homosexuals, have been introduced, in Sweden that is. As we although know, many things are not only dependent on what laws tell us to do. The society also contains values and norms and they furthermore exist in individuals. Regarding sexuality, the norm is heterosexuality.

How much does the norm affect our way of living? In what way is it encouraged? What happens to people who don't live up to the norm? How is it to be homosexual in today's society? These are some of the questions that we look upon in this paper. The overall purpose therefore is to see how it is to deviate from the established heteronormativity. To reach this answer, we have carried out interviews with five lesbian women, and presented complementing literature and theories to the subject.

Sexuality and what is "normal" is something that we have constructed our selves; something that is done through interaction with other people. We have become aware of that if opposing from the norm, consequences follow and also expectations from people and society.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING.....	4
1.1 Mellan tillåtet och otillåtet.....	4
1.1.1 Dagens debatt	4
1.1.2 Historisk bakgrund och lagar.....	4
1.1.3 Diskriminering.....	5
1.2. Det homosexuella samhället svarar tillbaka	5
1.2.1 Queer Nation	5
1.2.2 RFSL.....	6
1.2.3 Gemenskapens betydelse	7
1.3 Problemformulering och syfte	7
1.4 Metod.....	7
1.4.1 Val av perspektiv och utgångspunkter	7
1.4.2 Val av metod och urval.....	8
1.4.3 Presentation av våra intervjupersoner	9
1.4.4 Tillvägagångssätt.....	9
1.4.5 Bearbetning och analys	10
1.4.6 Etiska överväganden.....	11
1.4.7 Resultatens tillförlitlighet	11
1.4.8 Källkritik.....	12
1.5 Disposition och begreppsdefinition.....	13
2. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER OCH BEGREPP	14
2.1 Foucault och sexualitet.....	14
2.1.1 Diskurs, makt och kunskap.....	14
2.1.2 Sexualitetens historiska diskurser.....	15
2.1.3 Konstruktionen av avvikande sexualitet.....	16
2. 2 Normer.....	17
2.2.1 Normernas definition och förekomst	17
2.2.2 Var normerna finns	17
2.2.3 Socialisering och internalisering av normer.....	18
2.2.4 Normalisering	18
2.2.5 Heteronormativitet och normer	19
2.3 Queerteorin	20
2.3.1 Queer som akademisk disciplin.....	20
2.3.2 Kritik av heteronormativitet	20
2.3.3 Heteronormativitetens tvång	21
2.3.4 Uteslutning och assimilering	22
2.3.5 Queer och konstruktion	23
2.4 Den svenska politiken.....	23

3. BESKRIVELSER AV ATT VARA HOMOSEXUELL I EN HETEROSEXUELL VÄRLD	25
3.1 Upplevelser av homosexualitet.....	25
3.1.1 Vad håller jag på med?	25
3.1.2 Om att komma ut och få visa den man är	26
3.1.3 Vad kommer de att säga?	27
3.2 Förståelse eller samhälleligt utanförskap?	29
3.2.1 Bemötandet från den nära omgivningen.....	29
3.2.2 Att vara offentlig	30
3.2.3 Reflektioner om utanförskap	32
3.3 Att vara homosexuell i det svenska samhället	34
3.3.1 Det politiska klimatet	34
3.4 Sammanfattning	36
4. KONSTRUKTIONEN AV DE HOMOSEXUELLA	37
4.1 Utgångspunkten.....	37
4.1.1 Heterosexualitet förväntas	37
4.1.2 Grunden till förväntningen.....	37
4.2 Konsekvenser av att bryta mot det förväntade	38
4.2.1 Uteslutning	38
4.2.2 Assimilering	40
4.3 Alla är med om att skapa förväntningen.....	40
4.3.1 Förändring av förväntningarna	41
4.3.2 Upprätthållandet av förväntningarna	41
4.3.4 Svårt att leva upp till förväntningarna	42
4.4 Sexualitet som identitet.....	42
4.4.1 Bekännelse tvång.....	43
4.4.2 Konstruerad optimism	43
4.4.3 Normen, en del av oss	44
5. SLUTDISKUSSION – KUNSKAPSINSAMLING SOM PERSONLIG RESA	45
5.1 Hemmablind eller att se med egna ögon.....	45
5.2 Slutord – Älska din nästa om du vågar!	47
REFERENSLISTA	48
BILAGA 1	
BILAGA 2	

1. Inledning

Uppsatsen kommer att beröra aspekterna heteronormativitet och homosexualitet i dagens samhälle. Här nedan kommer vi att ge läsaren en liten inblick i hur klimatet kring det ser ut idag, men även lite historik om hur det har sett ut. Mycket av det som kommer att nämnas har inspirerat oss som uppsatsskrivare till att undersöka ämnet närmare. Något som vi hoppas att du som läsare också kommer att känna.

1.1 Mellan tillåtet och otillåtet

1.1.1 Dagens debatt

I Lettland röstade parlamentet den 15 december igenom förslaget om att det ska vara omöjligt för homosexuella att gifta sig (Sydsvenskan, 2005-12-15). I England och Wales däremot, blev det den 21 december tillåtet att ingå partnerskap och 700 par, tog tillfället i akt första dagen (Svenska Dagbladet, 2005-12-21). Biltillverkaren Ford tänkte först ta tillbaka reklam om lyxbilar i homosexuella tidskrifter eftersom en homosexuellfientlig rörelse protesterat, men tog tillbaka reklamen då homosexuella rörelser opponerade sig (Näringsliv, 2005-12-15). I den så kallade prästdeklarationen, har 801 präster skrivit en protest mot kyrkomötets beslut om att tillåta kyrklig välsignelse för registrerade partnerskap mellan homosexuella (Jacobsson, 2005-12-09). Pastor Åke Green friades i HD efter att i en predikan sagt att homosexuella utgör en djup cancersvulst på samhällskroppen (Brattberg, 2005-11-29). Ecce Homo fotografen Elisabeth Ohlsson Wallin har i protest tagit en bild där hon jämför konservativt kristna med Hitlershälsande nazister (Orrenius, 2005-12-19). Det här är endast få exempel på den livliga och mångfacetterade debatten som rör sig i media och politik och kyrka i världen och Sverige under endast en kort tidsperiod.

1.1.2 Historisk bakgrund och lagar

Politiken har mycket makt när det gäller att skapa och upprätthålla normer. Det kan vara allt från lagar, till ”morötter” till bestraffningar (RFSL, Höra hemma, s 13). I drygt 70 av världens länder är sexuella handlingar mellan personer av samma kön förbjudet (ibid. s 23). I jämförelse, är Sverige långt därifrån och det har skett stora förändringar de senaste 60 åren. 1944 blev homosexualitet en medicinsk diagnos och lyftes ur straffregistret. I stället förklarades sexualitet som något som är medfött och därför utan skuldbeläggning (ibid. s 10).

Det var år 1979 som homosexualitet inte längre sågs som en sjukdom och ströks från socialstyrelsens sjukdomsregister. 1979 kom bastuklubbslagen, 1988, sambolagen för homosexuella, 1995 partnerskapslagen, år 2002, fick homosexuella prövas som adoptionsföräldrar och hets mot homosexuella gjordes straffbart. 2003 kom den könsneutrala sambolagen, 2004 tog bastuklubbslagen bort och 2005 fick de lesbiska tillåtelse att göra assisterad befruktning. Genom en sådan uppräknning kan slutsatsen tas att mycket har hänt. Däremot kan den även betyda att för homo-, bi-, och transsexuella, är det långt tid att vänta på lika rättigheter och av den anledningen se utvecklingen som långsam. Det handlar därför om perspektiv och i vilken sexualitet man befinner sig (Radio P3 Homo 2005-10-25)

1.1.3 Diskriminering

Det har som ovan nämnt skett stora förändringar, som har öppnat upp nya möjligheter jämfört med vad tidigare generationer hade (RFSL, Höra hemma s 14). Men att leva som homosexuell är att leva med ett motstånd mot sitt naturliga levnadssätt. Det är vanligare för homo-, bi- och transpersoner att utsättas för vålds och diskrimineringsbrott jämfört med heterosexuella människor. Brott med homofobisk karaktär ökade med 38 procent mellan 2002 och 2003. Det gjordes en undersökning år 2004 och en, år 2005 där homo-, bi- och transpersoner fick svara om de utsatts för hatbrott. Siffran steg från 25 procent det första året till 50 procent år 2005 (ibid. s 22). Det är betydligt fler som begår självmord bland HBT (homo-, bi- och trans) ungdomar, jämfört med de unga heterosexuella (ibid. s 14). Sedan 1999 finns HomO, en myndighet som ska motverka diskriminering på grund av sexuell läggning (ibid. s 22).

1.2. Det homosexuella samhället svarar tillbaka

Som svar på det som beskrivits ovan har organisationer och gayrörelser för de homosexuella bildats. Man har strävat efter lika rättigheter för de homosexuella samtidigt som man har velat visa på att alternativa sexuella läggningar som bryter mot heterosexualiteten inte är något som ska ses som avvikande eller onormalt.

1.2.1 Queer Nation

Under 80 talet kritiserade gay rörelser genom politiska kampanjer den vita medelklassens värden. Debatterna var heta när det gällde jämlikhet mellan kön och sexualiteter (Spargo, 1999, s 31). I början av 1980-talet bröt Aidsepidemin ut. Homosexuella, framförallt män beskyldes av många som spridare av epidemin (RFSL, Höra hemma, s 10). Homosexualitet

blev stämplad som en onaturlig perversion och ett straff från Gud och homofobin växte sig starkare. Queer aktivismen, Queer Nation, uppstod som en protest i USA. Namnet som tidigare använts av homofobiker, blev återanvänt i motsatt betydelse (Spargo, 1999, s 36ff). Queer Nation var politiskt aktiv och den stod för att avfärda alla de normer som innehöll och styrde manligt och kvinnligt, sexuella tillämpningar och livsstilar (RFSL, Höra hemma, s 10). Den ville konfrontera det ”normala beteendet”, vägra att anpassa sig till majoriteten och göra motstånd mot deras stämpling som avvikare. De gjorde det med demonstrationer, genom media och olika sorters kampanjer. Även om dess radikalitet blev ifrågasatt fick de sina röster hörda (Spargo, 1999, s 37). Queer har även ett akademiskt avtryck som vi kommer att behandla i teorikapitlet.

1.2.2 RFSL

Även om vi inte utgår från organisationen RFSL, riksförbundet för sexuellt likaberättigande, vill vi beskriva organisationen kort, eftersom att den arbetar just med att bryta upp heteronormativiteten. Verksamheten kämpar mot den heterosexuella normen i samhället både på en strukturell och både på en individuell nivå. Den är demokratiskt, religiöst och partipolitiskt obunden. De säger själva att de inte borde behöva finnas, men att samhället trots allt ser ut som det gör; människor värderas helt enkelt olika. RFSL grundades 1950 och arbetar för lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för såväl som HBT – personer som för alla andra i samhället. Organisationen anser att det i begreppet heteronormativitet, ligger utgångspunkten att det bara finns *ett* sätt och leva och föder därför diskriminering och särbehandling mot gruppen HBT (RFSL: s principprogram, kap 2).

Deras insatser består dels av politik, information och dels socialt där syftet är att förbättra helhetssituationen i samhället. Det synsätt som kommer med heteronormativiteten ger prägel åt hela samhället, men lagar har nu utformats så att det enligt RFSL nästan inte längre spelar någon roll vilken sexualitet man har. Trots att normen medför att det tas för givet att man är heterosexuell, finns det delar i samhället som har trotsat det givna. Gruppen HBT har gjort stora förändringar i processen men organisationen anser däremot att lagar måste implementeras (RFSL, Höra hemma, s 2). RFSL arbetar med att se individen utifrån en helhetssyn och genom det är alla delar hos henne viktiga och att det är hon själv som ska bestämma vilka prioriteringar hon ska göra. För att någon ska må bra menar RFSL, att det är av central vikt att sexualitet och könsidentitet bekräftas och vilken den än är, ska individen få stöd (RFSL: s principprogram, kap 3:3).

1.2.3 Gemenskapens betydelse

I en av RFSL: s broschyr, ”Höra hemma”, beskrivs den svåra känslan av att inte ha samma rättigheter som andra på grund av att ens kärlek inte finns där den enligt samhället borde finnas. Vidare beskrivs känslan av att inte kunna spegla sig själv och sina intressen och känslor i den kultur man lever i, som outhärdlig. Därför behövs gemenskap som stöttar och bejakar levnadssätt och attityder som skiljer sig från majoritetens. Exempel på det är nätverk, vänner, särskilda barer, krogar, kaféer eller föreningar och Internet som finns för att underlätta. Pride är manifestationen som årligen samlar HBT - världen och är en viktig politisk demonstration (RFSL, Höra hemma, s 13).

1.3 Problemformulering och syfte

Samhällets rådande normer påverkar, styr och har makt över oss. Vad händer egentligen med dem som faktiskt lever på ett annat sätt än vad samhället förväntar sig av dem? Det heteronormativa samhället säger i stor utsträckning att heterosexualitet är det ”normala” och fortfarande måste homo, bi och trans personer, ”komma ut”. Av den anledningen vill vi undersöka de homosexuellas upplevelser av den heterosexuella normen.

Syftet med uppsatsen är således att undersöka hur heteronormativiteten styr och påverkar oss samt hur människor upplever att det är att trotsa denna norm.

Frågeställningar:

- Hur upplever de homosexuella normerna kring sexualitet?
- Vilka sanktioner upplever homosexuella med deras livsform?
- Vilka positiva respektive negativa aspekter upplevs med att komma ut?
- Hur upplevs omgivningens syn efter att steget från normen har tagits?
- Hur är det att leva som homosexuell i dagens svenska samhälle?
- Hur upprätthålls och reproduceras den heterosexuella normen i samhället och vad görs för att minska dess betydelse?

1.4 Metod

1.4.1 Val av perspektiv och utgångspunkter

Vi har närmat oss vårt ämne genom att samla in material i form av tidigare forskning och annan litteratur som vi funnit relevant för ämnet. Vi har inte hittat någon tidigare forskningen som har angripet ämnet på det sättet som vi har gjort. Däremot finns det forskning och

litteratur som berör ämnena heterosexualitet, normer och makt. Vi har vidare valt att, utifrån vårt syfte och våra frågeställningar, beröra vårt ämne utifrån både en individ- och en samhällsaspekt.

De teoretiska perspektiven vi har valt att utgå från i vår uppsats är det social konstruktivistiska, det strukturalistiska och det interaktionistiska. Empirin kommer att vara på individnivå, då syftet är att se hur de homosexuella, och i vårt fall då lesbiska, uppfattar hur det är att leva i ett heteronormativt samhälle. Det medföljer att även en samhällsnivå kommer att lyftas upp med hjälp av teorierna som till stor del är övergripande och generella. Teorierna och begreppen vi har valt är appliceringsbara på vårt område på så sätt att våra intervjupersoner är en del av samhället och därmed också påverkade av det. Ska den heterosexuella normen undersökas, vilket är en del av vårt syfte, anser vi att det behövs övergripande teorier. Det är därmed relevant att utgå från social konstruktivismen som menar att samhället är skapat av individerna och samhället i sin tur skapar individerna. Vi kommer även att närma oss det utifrån Queerteorin, men även Foucault, som dessutom står för det strukturella perspektivet, det vill säga att vårt samhälle ser ut som det gör på grund av de strukturer som råder.

Interaktionismen är tillämplig på så sätt att vi utgår från att samhället och dess värderingar skapas utifrån människors interaktion med varandra. Perspektivet är användbart då den respons våra intervjupersoner får från omgivningen, bygger på att det finns en interaktion mellan människor. För att få en större förståelse över individen, det vill säga våra intervjupersoner, kommer vi även att diskutera normer och dess inflytande på oss individer. På så sätt får vi möjlighet att även ta ner det på individnivå.

1.4.2 Val av metod och urval

Vi har valt att använda kvalitativa intervjuer som metod. Vi har avgränsat samlandet av empirin till att endast intervjua lesbiska kvinnor, då ”komma-ut-processen” kan innebära olika svårigheter beroende på kön och sexualitet. Intervjuerna har utförts på fem lesbiska kvinnor mellan 20-30 år. Några ytterligare kriterier har vi inte valt att uppmärksamma.

Som hjälp i vår metodanvändning och analysering har vi använt oss av Steinar Kvales bok *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Kvale menar att med hjälp av kvalitativa intervjuer kan man fånga erfarenheter och intervjupersonens upplevelser kring olika företeelser. På så sätt kan personens egen situation och perspektiv förmedlas till oss andra (1997, s. 70). Detta är

precis vad vi velat fånga, vilket har gjort vårt val av metod relativt naturligt. Vi vill således inte hitta en sanning utan undersöka intervjupersonernas subjektiva upplevelser av att vara homosexuell.

Tre av intervjupersonerna har varit bekanta till någon av oss och två av dem har vi kommit i kontakt med via de bekanta. Vi diskuterade en del om huruvida det var bra eller dåligt att vissa av intervjupersonerna utgjordes av bekanta. En positiv aspekt kan vara att de då känner att de är trygga i vårt sällskap, vilket gör att stämningen blir mer lättsam. Däremot kan just den situationen göra att personen i fråga känner att det kan kännas utelämnande att det endast är hon som berättar något. Vi har därför varit tydliga med att de ska berätta om frågorna och situationen har känts bra för dem.

1.4.3 Presentation av våra intervjupersoner

För att få intervjupersonerna att bli mer levande har vi valt att göra en kort presentation över våra fem intervjupersoner. Däremot vill vi behålla anonymiteten och därför är presentationen endast en kort bakgrund, som kan vara intressant att känna till vid läsningen.

- **Cecilia** är 28 år och student. Första gången hon kom ut som homosexuell var för sju år sen.
- **Nina** studerar och är 26 år gammal. Hon kom ut för första gången för tre och ett halvt år sen.
- **Saga** studerar också, är 29 år och kom ut första gången när hon var 21 år.
- **Karin** kom ut för första gången för fem år sedan och är idag 25 år. Hon arbetar.
- **Lotta** är 21 år och student. Hon var 16 år då hon kom ut första gången.

1.4.4 Tillvägagångssätt

Vi har följt Kvaless för kvalitativa intervjuer (1997, s 85). Vi började med att fundera ut vad vi ville ha reda på och gjorde därefter en intervjuguide som vi utgick från vid våra intervjuer. Vi delade upp det genom att turas om vem som var ledande under intervjun, då den andra mestadels observerade och fyllde i med frågor som dök upp under intervjuens gång. Det upplevde vi som ett bra tillvägagångssätt. Dessutom tror vi att det var något som våra intervjupersoner uppskattade, eftersom de då inte kände att frågorna kom från två olika håll, vilket vi tror hade kunnat vara stressande.

Intervjuerna bandades och vi frågade även våra intervjupersoner om de kände sig bekväma i detta. Att kunna spela in intervjuerna underlättade för oss, eftersom vi då kunde koncentrera oss på det intervjupersonerna sa och även hur de sa det. Längden på våra intervjuer varierade från 30 till 80 minuter. Intervjuerna har känts bra att utföra och det har känts avslappnat med intervjupersonerna. De har utförts hemma hos en av oss uppsatsskrivare. Detta var också något som vi frågade våra intervjupersoner om de tyckte det kändes bra eller om de föredrog att vi träffades någon annanstans. Ett annat alternativ skulle vara att vi skulle utföra intervjuerna hos intervjupersonerna, men vi misstänkte att det kunde bli för privat för dem som vi intervjuade. Samtidigt var det viktigt att intervjuerna utfördes på en plats där det inte fanns några störningsmoment.

1.4.5 Bearbetning och analys

Som har sagts tidigare så spelade vi in våra intervjuer, vilket underlättade vår bearbetning och analys väldigt mycket. Vi kunde då arbeta med intervjupersoners exakta formuleringar och uttalanden.

När vi var klara med intervjuerna transkriberade vi dem. Vi lyssnade och läste igenom materialet flera gånger för att sedan dela upp det i teman; upplevelser av homosexualitet, samhällsligt utanförskap och bemötande samt om att vara homosexuell i det svenska samhället. Vi försökte därefter hitta likheter och skillnader mellan våra intervjupersoner och vi har lyft fram de väsentliga delarna för att därefter analysera de utifrån våra teorier och begrepp. Analysen har varit en process som startade redan efter den första intervjun. Vi har hela tiden bearbetat våra intervjuer, jämfört dem, samt sett kopplingar till de olika teorierna och begreppen. Det har således varit flera parallellprocesser igång samtidigt.

Analysen som görs i tredje kapitlet kommer vidare att redogöras både som direkta citat men även referat av vad som har sagts. När vi har refererat har vi varit noggranna med att i det närmaste återföra intervjupersonernas utsagor.

Kvale menar att överföringen från talspråk till skriftspråk påverkar hur vi uppfattar intervjun. Via transkribering tappas kontexten vari samtalet utspelar sig. Han menar vidare att; *ett levande, pågående samtal fryses i en skriven text* (1997, s 153). Vi har tänkt mycket på detta och har därför känt att det är viktigt att fånga det karakteristiska i våra intervjupersoner och bevara deras sätt att uttrycka sig, för att på så sätt ge läsarna en så levande bild av personen

som möjligt. Vi har dock varit tvungna att på vissa ställen ändra talspråket och ordföljder för att göra texten mer förståelig och läsvänlig.

1.4.6 Etiska överväganden

Kvale skriver att etiska överväganden inte endast ska ske under själva intervjuundersökningen, utan är något som aktualiseras under hela uppsatsprocessen, vilket är något som vi har försökt tänka på. Kvale menar vidare att det är viktigt att man informerar intervjupersonen så långt som möjligt om syftet med undersökningen (1997, s 105ff). Våra intervjupersoner har själva valt att ställa upp och har även blivit informerade om syftet.

Redan över telefon vid bestämmande för tidpunkt vid intervjun, frågade vi samtliga intervjupersoner om de föredrog en eller två som ställde frågor. Samtliga har svarat att det går bra att vi är två.

Vi har varit tydliga med att informera dem om att de kommer att förbli anonyma; något som vi tog i beräkning när vi skrev ut intervjuerna. Namnen på kvinnorna som vi har använt oss av är inte intervjupersonernas riktiga, utan fingerade för att behålla anonymiteten. Vi har även använt de fingerade namn oss i mellan då vi har diskuterat och analyserat intervjuerna.

1.4.7 Resultatens tillförlitlighet

Då tillförlitlighet diskuteras, utgår man oftast från begreppen reliabilitet och validitet. Med validitet menas om det som undersöks är det man säger att man ska undersöka. Validitet handlar vidare om den metod man använder sig av är lämplig för det man valt att undersöka (Kvale, 1997, s 215ff). Speglar då våra intervjuer det som vi vill undersöka; kan de svara på de frågeställningar och det syfte som vi har satt upp? Vår valda metod är av kvalitativ art. Vårt syfte har varit att undersöka hur våra fem lesbiska intervjupersoner upplever det att leva i ett heteronormativt samhälle; vi vill således fånga deras subjektiva uppfattning. Detta medför att den kvalitativa intervjumetoden är lämplig då det vi vill mäta inte kan mätas i siffror. Vi vill istället beskriva och ge en bild av intervjupersonens livsvärld. Intervjupersonernas beskrivningar har sedan satts i ett samhällsperspektiv utifrån både det de själva har sagt samt utifrån relevanta teorier och begrepp som vi valt att använda oss av för att analysera vår empiri.

Reliabilitet handlar vidare om hur den valda metoden har använts, dvs. hur man har gjort mätningen. Det som blir av relevans att diskutera här är hur pass objektivt resultat är och

därmed huruvida samma resultat skulle nås oberoende av vem som utför undersökningen (ibid. s 213). Det är viktigt att påpeka att kvalitativa metoder inte ger samma exakthet och neutralitet som när en kvantitativ undersökning görs och det är inte heller syftet. Den kvalitativa intervjun genomförs via ett samspel mellan intervjuaren och intervjupersonen (ibid. s 118). Vi har med vår närvaro påverkat intervjupersonerna. Det går inte att undgå från att vi båda är heterosexuella och lever i ett samhälle som har heterosexualiteten som norm. Vi är emellertid medvetna om att våra egna uppfattningar och andra subjektiva faktorer som vilka vi är kan ha påverkan på de tolkningar vi gör. Även hur vi har ställt frågorna har spelat en roll. Vi menar dock att vi har fått fram relevant information men kan inte utesluta att andra intervjuare hade fått fram delvis annorlunda svar. Vi upplever att vi har haft nära kontakt med våra intervjupersoner som på ett beskrivande sätt uttrycker de homosexuellas värld. Denna beskrivning skulle inte vara möjlig att få fram med ett kvantitativt angreppssätt.

Vi har intervjuat fem lesbiska kvinnor, vilket gör att vårt urval inte är särskilt stort. Vi är därför medvetna om att våra intervjupersoner inte kan representera alla homosexuella i Sverige. Intervjupersonerna kan däremot utgöra exempel på hur det är att leva som homosexuell i dagens samhälle.

1.4.8 Källkritik

Vi har under hela uppsatsens gång försökt vara kritiska till de källor som vi har använt oss av. Lite av det kommer att beröras under kapitel tre där våra teorier kommer att presenteras. Genom att använda oss av flera litteraturer, teoretiker och perspektiv har vi försökt att fånga bredden i vårt ämne och kan även se att våra olika infallsvinklar kommer fram till flera liknande slutsatser. De källorna vi har använt oss av har vi därmed bedömt vara tillförlitliga. Vi har så långt som möjligt försökt att använda grundkällan, dvs. litteratur där teoretikerna presenterar sina egna teorier istället för tolkningar. Detta har emellertid inte alltid varit möjligt varför vi istället har jämfört olika källor om en viss teori eller teoretiker för att på så sätt få fram den mest frekventa tolkningen.

1.5 Disposition och begreppsdefinition

Uppsatsens fortsättning är utformad i fyra kapitel, där det första presenterar teoretiska utgångspunkter och begrepp. Kapitlet omfattar ämnen som sexualitet, normer och makt.

Syftet är att ge läsaren en inblick i ämnet heterosexualitet utifrån olika teoretiker. Aspekter som kommer att beröras är hur normer påverkar oss, konstruktionen av sexualitet och avvikelse samt en del socialpolitiska aspekter.

I kapitel tre som följer, kommer vår empiri att presenteras. Läsaren kommer här att få ta del av vad intervjupersonerna har sagt om att leva som homosexuell i ett heterosexuellt samhälle. Följande tre teman kommer att utgöra utgångspunkten; upplevelser av homosexualitet med komma ut processen som startpunkt, om omgivningens bemötande utifrån utanförskap eller förståelse, samt deras tankar om att vara homosexuell i det svenska samhället.

I fjärde kapitlet kommer vi att integrera våra presenterade teorier och empiriska material i ett försök att få fram en tolkning samt analys av det intervjupersonerna har berättat utifrån teoretiska resonemang. Som avslutning kommer vi i kapitel fem att beskriva arbetsprocessen och våra insikter utifrån en mer personlig utgångspunkt.

Det finns två begrepp som för dig som läsare kan vara bra att känna till innan du läser vidare, vilka kommer att presenteras här nedan. Vårt ämne kommer även att beröras av flera begrepp och definitioner som till exempel queer, diskurs, normer och makt, vilket det kommer att föras en diskussion om i teorikapitlet.

Att komma ut: När man kommer ut erkänner man både för sig själv och för sin omvärld att man inte är heterosexuell.

Heteronormativitet: I heteronormativiteten finns tvåsamheten som är en laddad norm och vi har ett samhälle som är uppbyggt i kärnfamilj, ömsesidigt beroende och strikt fördelade uppgifter (RFSL, höra hemma, s 19).

2. Teoretiska utgångspunkter och begrepp

I detta teorikapitel har vi tre ingångar till ämnet sexualitet, makt och konstruktion av avvikelse. Utgångspunkterna kommer att vara Foucaults teorier, normanalyser samt queerteorin. Kapitlet kommer även att beröra viktiga begrepp kopplade till teorierna. Teorierna har beröringspunkter såväl som olikheter. Detta kommer vi även att beskriva i kapitlet och vi börjar med att redogöra för Foucault.

2.1 Foucault och sexualitet

Michel Foucault brukar benämnas som strukturalist, men han har även tagit det strukturalistiska perspektivet ett steg längre genom att låta historien få en större betydelse i förklaringen av människans beteende. Han menar att de olika epokerna i människans historia är strukturerade på olika sätt. Det är skillnaderna som speglas i ibland annat de olika epokenas och kulturernas institutioner, som Foucault har valt att titta på. Med institutioner, menar Foucault olika områden i samhället, exempelvis sjukvården, skolan och psykiatrin. Utifrån dessa institutioner produceras och formas diskurser; sätt att tänka eller tala. Diskurserna utformas olika beroende på när i historien de uppkommer. Foucaults fokus har i många av hans verk legat i det som är ”annorlunda” och som under olika tidsperioder har konstruerats eller klassificerats som avvikelser och normbrytande (Miegel & Johansson, 2002, s 206).

2.1.1 Diskurs, makt och kunskap

I detta avsnitt kommer Foucaults centrala begrepp som diskurs, makt och kunskap att diskuteras. De tre begreppen är tätt sammanknippade med varandra, varför det inte går att tala om det ena utan att nämna det andra.

Diskurs definieras av Foucault, utifrån Lindgrens tolkning, som en *regelstyrd framställning av utsagor, begrepp, teser och teorier som sammantagna utgör en artikulerad framställning om någonting* (Månsson, 2003, s 352). Foucault menar att det via diskurser, det vill säga det som sägs om sexualitet och könslivet under historien skapar makteffekter som i sin tur bildar vetande. Det som påverkar ett fenomen eller en företeelse är det faktum att man pratar om det, men även vilka man talar om, vem som talar om det och hur det sprids ut vad som sagts. Alla dessa processer där diskurser skapas producerar en kunskap eller ”sanningar” om en företeelse, samt vad som anses vara normalt (Foucault, 1980, s 19f).

Makten uppstår vidare genom att diskurserna producerar en viss kunskap om en företeelse, som exempelvis sexualitet (ibid. s128). Makten skapas således i själva bekännelsen; *vi tvingas att bekänna, vi ska bekänna* (ibid. s 75). Hela denna process och jakt efter kunskap genererar således en tvingande makt. Men även om det låter som så behöver det inte nödvändigtvis ses som något negativt. Det kan även ses som en möjlighet för andra som tycker annorlunda att svara tillbaka för att på så sätt öppna upp för en dialog (ibid. s.129).

Diskurser är något som uppstår hela tiden och överallt, vilket innebär att även makten finns och produceras överallt runt omkring oss. Han menar att det är viktigt att tänka på att makt inte är en förmåga som någon har och inte heller en institution eller en struktur. Makt är istället något som skapas i all interaktion mellan människor, allt ifrån familjer, till smågrupper till institutioner. Dessa olika delar påverkar i sin tur varandra (ibid. 118ff).

2.1.2 Sexualitetens historiska diskurser

Sexualiteten är ett område som Foucault undersökt och som kommit till uttryck i hans verk *Sexualitetens historia*. En av Foucaults grundtankar är att sättet att se på en företeelse och hur diskurserna kring vad som räknas som "normalt" och inte är något som växlar över tid. Det är alltså inte något konstant, varför det är viktigt att se tillbaka i historien för att få en bättre förståelse. Vidare kommer avsnittet även att behandla hur dessa samtal och diskurser producerar det vi anser vara avvikande eller "annorlunda".

I *Viljan att veta* skriver Foucault att det under 1700-talet skedde stora förändringar som kom att påverka sexualiteten och ändra vår syn på den. Det som hände var att man plötsligt började prata om sexualiteten och kring könet, vilket ledde till att flera olika diskurser drogs igång. Det som hade störst betydelse var att maktutövarna i samhället började föra diskussioner om det. Det var inte längre något som ansågs privat, utan något som det skulle prata om i det offentliga (ibid s 25f).

Att man började tala om det, kan ses som att acceptansen kring det blivit större, men Foucault menar även att det är ett sätt att kunna övervaka individen och få kontroll över henne. Detta eftersom diskurser, enligt det som nämnts ovan, automatiskt också skapar maktprocesser (ibid s.55).

Samtalen kring sexualiteten började även få en politiskt, ekonomiskt och teknisk karaktär. Sexualiteten kom i och med detta att analyseras, specificeras och föras statistik över. Man

talade inte om det som moraliserande eller om vad som var tillåtet och inte. Tanken var i stället att sexualiteten skulle regleras (ibid. s. 33f).

2.1.3 Konstruktionen av avvikande sexualitet

Synen vi har på vad som anses vara avvikande och ”sanning” skapas utifrån de tre, redan nämnda och centrala, begreppen diskurs, makt och kunskap.

Hela samtalet kring sexualitet fick under 1800-talet som följd att mer perifera sexuella beteenden började uppmärksammas. I och med detta skapades en specificering av individerna i samhället. I det räknades den homosexuelle vars liv, beteende, karaktär och personlighet skulle klassificeras (ibid. s. 57). Den makt mot kroppen som skapades var inte förankrad i lagstiftning eller förbud, utan just i det att man gjorde en uppdelning mellan individer med ”normal” sexualitet och individer med ”avvikande” sexualitet (ibid. s 63).

När man talar om ”normal” sexualitet utgår man från det heterosexuella äktenskapet (ibid. s 26). Foucaults beskrivning av detta är följande: *Den äktenskapliga familjen konfiskerar könet och ställer den helt o hållet i fortplantningens tjänst. Paret, det gifta och barnalstrande paret, bestämmer reglerna. Det slår igenom som förebild, ställer upp normer, sitter inne med sanningen* (ibid. s 9).

Samhället har, enligt Foucault, utifrån Hörnqvist (1996) tolkning, en tendens att individualisera individer genom ”utfrågning” vilket han menar är förbundet med vad som anses vara ”normalt” eller enligt normen. Den som uppfattas som avvikande från normen kommer att ha avvikelserna som en del av sin personliga identitet och kommer att behöva visa det och tala om det och kan inte tillåtas fly. Individerna i samhället tillordnas olika positioner utifrån normen och i förhållande till avvikarna (s 185). Genom kunskap om individer öppnas således möjligheten att inordna de i olika fack och de kan på så sätt tilldelas en bestämd identitet (ibid. s 166).

Sammanfattningsvis kan man med hjälp av Foucault se att sexualitet som diskurs är konstruerad bland annat av socialpolitik. Makten finns i lagarna även om makten kan förklaras mer subtilt och komplicerat (Richardsson, 1998, s 59). Socialpolitiken meddelar om en ”riktig” sexualitet. Diskursen utgörs dessutom bland annat av lärare, läkare och socialarbetare och de har alltså makt i hur heteronormativiteten upprätthålls (ibid. s 65). Genom deras samtal och förväntningar, blir kunskaper kring sexualitet inkapslade med deras neutraliserade former om ”sanningar”. Därför blir det också svårare att ifrågasätta och utmana

den. Socialpolitiken kan även användas som ett redskap för positiv förändring och därigenom ändra attityder och utföranden (ibid. s 71f).

2. 2 Normer

I det tidigare avsnittet presenterades det hur vi konstruerat sexualiteten via diskurser och med det vad som anses utgöra ”normal” respektive ”avvikande” sexualitet. Detta måste innebära att det utifrån detta skapas en norm som säger vad som är just ”normalt”. Vi kommer därför, i detta avsnitt, att analysera själva normbegreppet. Vad är en norm egentligen? Var kommer de ifrån? Hur påverkar de oss? Dessa frågor kommer att besvaras och bearbetas främst utifrån en interaktionistisk förståelse med utgångspunkt från framförallt rättssociologen Håkan Hydéns normanalys. Vår generella beskrivning av normer anser vi kunna appliceras på normen om heterosexualitet, vilket vi även kommer att visa på.

2.2.1 Normernas definition och förekomst

Hur normer ska definieras är en fråga som berörts av många, vilket har lett till flera variationer beroende på normens karaktär. Sociologen Michael Haralambos (1980) beskriver normer som en specifik handlingsguide som definierar accepterade och passande beteende. Normer kan vidare ses som reflektioner av värderingar. En värdering är en tro på att något är bra och önskvärt. Det definierar vad som är viktigt och vad som är värt att sträva efter (s 5f). En norm kan även beskrivas vara det som de flesta anser vara det vanligaste och det rätta sättet att agera (Hydén, 2002, s 98). Därför förekommer normer, enligt Hydén, när kontrollen över hur individen ska handla inte finns i individen själva, utan i omgivningen (ibid. s 103). Han menar att *Individen lär och skapar normer genom interaktion* (ibid. s 291).

2.2.2 Var normerna finns

Hydén menar, precis som Foucault när han talar om diskurser, att normer finns på olika nivåer i samhället, så väl på mikro-, makro- som på mesonivå. Samtliga nivåer är verksamma och arbetar parallellt. Det gemensamma är att de direkt eller indirekt innehåller anvisningar om hur vi ska bete oss (ibid. 113f).

Det finns, enligt Hydén, två perspektiv på hur normer fungerar och skapas; nerifrån respektive uppifrån perspektivet. Normer kan antingen skapas på mikroplanet och påverka makrostrukturen eller också komma uppifrån och påverka människors beteende på mikroplanet. Sociologiprofessorn James Coleman antar båda perspektiven och ser normer

som konstruktioner på samhällsnivå som har sin grund i de handlingar som sker på individnivå. Normbildningsprocessen har på så sätt sin avstamp i individens handlingar. Via den nämnda omvandlingen utvecklas normen till att få självständig karaktär som i en dialektisk process kommer att påverka individens fortsatta handlingssätt (ibid s 102f). Normbildningen är vidare beroende av mänsklig interaktion för att etableras och för att upprätthållas och reproduceras (ibid. s 116).

2.2.3 Socialisering och internalisering av normer

Vi har nu visat på var normer finns och vad en norm egentligen är. Nästa fråga blir följaktligen hur normen blir en del av vårt värderingssystem. Hur kommer det sig att de flesta ser den heterosexuella normen som något relativt självklart?

Ett nyfött barn har inga normer men möter snart föräldrarna, andra människor och samhällets normer. I alla samhällen finns det vanor, kulturmönster och beteendemönster för att underlätta samvaron. De kan ge sammanhang i tillvaron och ge trygghet men de kan också upplevas som hämmande (Bratt, 1979, s 15ff).

Under hela uppväxten, befinner sig barnet i ett växelspel med andra människor, vilket skapar inlärningsprocesser och normbildning, även kallat socialisering. Genom socialisering accepterar barnet omedvetet det etablerade samhällets normer. De grupper eller institutioner som ofta har en stor inverkan på individens socialisationsprocess är familjen, skolan, arbetet (ibid. s 25f).

Individen kan således genom generaliseringar, vilka skapas utifrån upplevda erfarenheter uttryckta i form av sanktioner och uttalanden, lära sig hur hon eller han bör agera. Normen blir därför något som integreras i individen själv och inte bara i omgivningen av andra. De krav som ställs på individen av omgivningen kommer individen även att ställa på sig själv. Normen har med andra ord *internaliserats*, den har alltså blivit en del av individens egna normsystem (Hydén, 2002, s. 99)

2.2.4 Normalisering

Foucault nämner också normer och menar att de har en viktig funktion i normaliseringsprocessen (Hörnqvist, 1996, s 187). Denna process skapas genom att individers beteende jämförs med varandra och graden av avvikelser mäts i jämförelse med den rådande normen. Denna mätning upprepas ständigt och kan även leda till att normen revideras med

tiden. Denna process skapar därmed en press på att varje individ ska hålla sig till de fastlagda normerna och inte avvika från dem. För att denna process ska leda till konformitet är den även beroende av, till beteendet, kopplade belöningar och bestraffningar. Enligt Foucault är denna homogenisering en universell process som går ut på att skapa vissa allmänna normer för beteendet (ibid. s 195).

2.2.5 Heteronormativitet och normer

Heteronormativiteten består av idén om att det finns två kön, en man och en kvinna och att de ska leva tillsammans i en parrelation. Två kön och därför lust för olikheter. Män och kvinnor har förväntningar på sig om hur de ska vara och hur de ska bete sig, dessutom bidrar detta till hur vi upplever våra egna och andras kroppar. Med det följer om vad som är ”normalt” och ”accepterat” sexuellt beteende (Richardsson, 1998, s 7). Rosenberg (2002) beskriver detta som en typisk scen där mannen är sedd som aktiv och sexuell, medan kvinnan är sedd som passiv och som ett sexuellt objekt. Mannen är dessutom överordnad och kvinnan underordnad och samma positioner har det maskulina och feminina. I begreppet ligger också att feminin är likställt med kvinnlig genom det; kvinna. Maskulin är på samma sätt likställt med manlig; man (s 71).

Med heteronormativitet menas att det tas för givet att man är heterosexuell, att det är det som är det ”naturliga” (RFSL: s principprogram, 2.1). Heterosexualitet framställs som normal, stabil, universell och monolistisk (Richardsson, 1988, s 2). Men inte ens inuti normen kan det vara lätt att passa in, eftersom det där också finns förväntningar och idealet är smalt. Kvinnan ”ska” exempelvis vara vit, heterosexuell, ha ett långt förhållande eller vara gift, inte var handikappad och bli mamma mellan 18 och 40 år (ibid. s 63).

I begreppet normativitet finns krav på att människor ska följa vissa givna regler; normer. För de heterosexuella är det inget problem att följa dem. Genom att säga vilka som är de normala, blir de som inte är heterosexuella, avvikare (Rosenberg, 2002, s 92). Konsekvensen av traditioner, institutionaliserade regler, förväntningar och rutiner blir till förtryck för dem som inte tillhör heteronormativiteten (ibid. s 101).

2.3 Queerteorin

Queerbegreppet stöder med hjälp av Foucault, förklaringar till olika sexualiteter. I denna del av kapitlet kommer först en introduktion av själva queerteorin. Vidare utvecklas kritiken mot heteronormativitet som förklaras utifrån queerteoretiker och feminister som Judith Butler, Tiina Rosenberg, Adrienne Rich och Iris Marion Young.

2.3.1 Queer som akademisk disciplin

Queerteorin är en akademisk disciplin som bland annat är inspirerad av Foucault. Den tog avstånd från de psykodynamiska teorierna där homosexualitet var likställt med problem. Teorin valde istället att fokusera på konstruktionen av heterosexualitet och bland det första ämnen som queer undersökte var avståndet mellan heterosexuella och homosexuella (Spargo, 1999, s 44).

Queer är en samling av intellektuella engagemang som handlar om relationer mellan sex, kön och sexuell lust. Teorin analyserar sociala och politiska maktrelationer av kön och genus samt studier av transsexuella och sado-masochism (Spargo, 1999, s 9). Teorin är politisk i den bemärkelsen att den vill bryta upp normer. Den är mångfacetterad och komplicerad att beskriva och består inte av en enda enskild teori (RFSL, Höra hemma, s 10). Den ska enligt Rosenberg inte egentligen preciseras, för det är meningen att bryta upp normer och inte *bli* en (Rosenberg, 2002, s 11) Den granskar kritiskt det heteronormativa och vill förändra samhället (RFSL, Höra hemma, s 10).

Idag strider queer mot *samhällets ovilja att lösa upp förlegade normer i utvecklandet av det demokratiska samhället*. Begreppet och teorin vill visa hur komplexa människor är i deras livsstilar och sexualitet (RFSL, Höra hemma, s 10). Därför är den dessutom emot begreppen gay och lesbisk, eftersom de också har föreställningar om vad sexualitet är och vad man gör i de olika kategorierna (Spargo, 1999, s 40). Queer strävar efter homosexuell frigörelse, och i det ett försök att möta människor som individer och inte som medlemmar av ett kollektiv eller identiteter med tillhörande föreställningar (Rosenberg, 2002, s 14ff).

2.3.2 Kritik av heteronormativitet

Bara för att det finns människor av samma kön som älskar varandra betyder inte det att de av olika kön är de som är naturliga (Rosenberg, 2002 s, 23).

Genom att kritisera heteronormativiteten, klandrar queerteorin allt som gör att normen upprätthålls; institutioner, strukturer, relationer och handlingar (ibid s 13). Som vi visat i kapitlets tidigare delar, har heteronormativiteten enligt Foucault, uppkommit och upprätthålls genom rådande maktstrukturer och diskurs. Han kan därför ses som en utgångspunkt för att provocera heteronormativiteten (Spargo, 1999, s 10). Eftersom heterosexualitet har setts som normalt, har det heller inte behövts rättfärdigas för att existera och har inte problematiseras förrän de senaste 30 åren (Jackson, 1999, s 2). Då började feminister och queerteoretiker kritisera heterosexualitet med dess makt och normer, som strukturerar vårt vardagliga liv (Richardson, 1998, s 1). Feminister och queerteoretiker har dessutom förklarat den dominerande och normerande ställning som heterosexualiteten har i det västerländska samhället (Rosenberg, 2002, s 11). De vill alltså göra radikala sociala skillnader, bland annat mot socialpolitiken samt institutioner som äktenskap och kärnfamiljer och förväntningarna om att barn ska ha en mamma och en pappa samt ovan nämnda förväntningar på män och kvinnor (Spargo, 1999, s 28).

Ytterligare kritik mot heteronormativitet kan delas upp i två delar. Den ena är att man sätter som nämnts ovan, andra sexualiteter i marginalen och den andra är att den är systematiskt mansdominerad. Queer fokuserar sig på den förstnämnda (Jackson, 1999, s 164). När andra sätts i marginalen kan följden för avvikarna bli exploatering, maktlöshet och våld och det är detta som bland andra queerteorin kritiserar och vill göra annorlunda (Rosenberg, 2002, s 85).

2.3.3 Heteronormativitetens tvång

Vi kommer här att först ta upp den amerikanska filosofen och en av queerteorins främsta företrädare, Judith Butler. Hon anser, enligt Rosenberg, att normerna upprätthålls eftersom de flesta rättar sig efter den, vilket gör att den blir starkare och dessutom bevaras. Heteronormativiteten är hegemonisk, vilket leder till att den är aktivt normerande och det som inte passar in i den stämplas som avvikande och alltså något som är dåligt eller fel (Rosenberg, 2002, s100). Butler och även Foucault, menar att det som inte anpassas till heteronormativiteten ska stoppas in i fack och det går aldrig att komma undan en hegemonisk diskurs och därför går det aldrig att komma ifrån heteronormativiteten (Richardsson, 1998, s 4).

För Butler är heterosexualitet inte något frivilligt, utan socialt obligatoriskt. Hon beskriver konstruktionen som att *den gör heterosexuella kvinnor och män av människor* (Rosenberg,

2002, s 71). Många feminister har kritiserat Foucault för att han nästan enbart har tittat på konstruktionen av den manliga homosexualiteten, men Butler enligt Spargo, som i alla fall använder Foucault som inspirationskälla, har istället försökt återinföra kön till en central position. Det hon dessutom gör är att utvidga hans tankar om att kön är konstruerade (Spargo, 1999, s 53).

När tvång finns, finns lite plats för val och frihet. Det betyder inte enbart att de sexualiteter som inte passar in i heterosexualitet blir placerade utanför, utan det betyder också att de heterosexuella blir pressade in i dess normer och förväntningar. Butler säger enligt Richardsson, därför att man tvingas in i heterosexualitet, men inte bara sexuellt, utan även fysiskt, ekonomiskt, känslomässigt och psykologiskt (Richardsson, 1998, s 59).

Adrienne Rich, radikalfeminist, ser enligt Rosenberg, också att heterosexualiteten sker som en självklarhet och att tvångsåtgärder och straff kommer till dem som inte rättar sig efter den. De kan vara allt från våld till marginalisering, osynliggörande, stereotypisering, kulturell dominans och homofobi (Rosenberg, 2002, s 101). Ett straff kan dessutom innehålla ett avvisande ögonkast (Haralambos, 1998, s 6). Heteronormativiteten är därför privilegierande och ger de heterosexuella företräde till en högre status i samhället (Rosenberg, 2002, s75).

2.3.4 Uteslutning och assimilering

En annan mekanism som gör sig gällande i upprätthållandet av heteronormativiteten är gränsdragningen eller uteslutningsmetoden. De som följer den rådande normen kommer att sammanbindas till en grupp, vilken hålls ihop genom att den verkar homogeniserande vilket bygger på att det finns en rädsla för att uteslutas ur majoriteten. Detta leder till en vilja att anpassa sig till det som anses vara ”normalt” enligt de rådande normerna. Det som förmedlas är att det ändå är bättre att tillhöra majoriteten och det som anses ingå i normaliteten (Hörnqvist, 1996, s 200).

Iris Marion Young, rättviseteoretiker och feminist, anser enligt Rosenberg (2002), att heteronormativiteten har två bärande principer. Den första är uteslutningen av avvikelser ur normen, vilket blir privilegier till den ena delen på bekostnad av den andra. Man upprätthåller normen genom att se på de avvikande, och det är de som konstant blir ifrågasatta, inte de heterosexuella (s 101). Den andra principen är att de som inte är tillhörande, inte ska få vara som de är, utan istället bli så lika heteronormen det går, vilket Young kallar assimilering. *De uteslutna ska ge sig in i matchen när reglerna redan är uppgjorda och spelet pågår sedan*

länge. Det är alltså heteronormativiteten som bestämmer vilka regler som ska gälla (ibid s 102).

Genom dessa principer kan slutsatsen dras att den heterosexuella normen är helt beroende av existensen av en homosexuell minoritet, eftersom det behövs avvikare för att kunna vara normal och tvärtom (ibid. s 87). Dessutom lever man alltså kvar i det heteronormativa samhället även om man exempelvis ”kommer ut” (RFSL: s principprogram, kap 2:1).

2.3.5 Queer och konstruktion

Det socialkonstruktivistiska perspektivet utgår från att samhället är konstruerat och därför något som vi människor har skapat och inte bara något som finns där (Bäck - Wiklund, 2003, s 78 f). Det som är dominerande inom queerteorin är som nämnts tidigare, just tanken att sexualitet är socialt, historiskt och geografiskt konstruerat, vilket också överensstämmer med Foucaults synsätt. I likhet med honom vill teorin inte leta efter en ”sann” sexualitet eller något ur - ur - sprung. Det är inte det som är det intressanta eller viktiga, utan det är dominansen och förtrycket som kommer från heteronormativitet som ska utredas (Rosenberg, 2002, s 63).

Även om queerteorin menar att sexualiteter är konstruerade, måste man fortfarande ta dem på allvar, eftersom de påverkar den rådande politiska och sociala verkligheten (ibid s 100). Den kritik som har riktats mot Queerteorin är bland annat att den är överteoretisk, endast fungerande i den västerländska världen och att den är allmänt otillgänglig (ibid s 17). Trots kritiken fungerar teorin som ett stöd till förklaringar av olika sexualiteter och kritiken mot heterosexualitetens diskriminerande normer (Jackson, 1999, s 160).

Det mer långsiktiga arbetet för social rättvisa kan dock gynnas av queerteorins anti assimulatoriska och anti separatistiska förhållningssätt (Rosenberg, 2002, s 100).

2.4 Den svenska politiken

De analysdimensioner som vi har identifierat utifrån teoretikerna (att avvikelsen konstrueras) har tydligare konsekvenser i Sveriges politik och lagstiftningen kring homosexuella. Det diskuterar bl.a. Edenheim (2005) i sin nya avhandling om svensk homopolitik, *Begärets Lagar*. Hon anser att Sveriges politik fungerar enligt ovan nämnd assimilering, där utgångspunkten är att man ska utgå från att de avvikande ska anpassa sig efter normerna och inte tvärtom. Genom att ha studerat bland annat Partnerskapsutredningen och Adoptionsutredningen, ser hon att politiken går ut på att de homosexuella också *ska gifta sig, skaffa barn och bli goda konsument*. Edenheim överensstämmer med Butler om att vi inte

ska dela in oss som män och kvinnor, utan att hitta nya sätt att beskriva människor på. Edenheim menar vidare att dagens politik hindrar oss att tala om maktstrukturer och ekonomisk fördelning. Genom politiken som säger att homosexuella föds in i deras sexualitet, sätter det in dem i en offerställning. Den ”rätta kunskapen” är idag *att homosexualitet är medfött, att homosexuella vill gifta sig att de är trevliga och snälla människor. Den kunskapen håller jag inte med om, och då skulle jag klassas som homofob. Vilket känns lite konstigt med tanke på att jag är lesbisk.* Edenheim kritiserar även homorörelser som RFSL (riksförbundet för sexuellt likaberättigande), för även organisationen använder sig av den kunskapen och den retoriken, vilket hindrar samhället från att hitta nya vägar från heteronormativiteten (Sydsvenskan, 2005-12-09).

3. Beskrivelser av att vara homosexuell i en heterosexuell värld

I detta kapitel kommer vi att presentera resultaten från den empiriska undersökningen med fem lesbiska intervjupersoner som har presenterats i första kapitlet. Kapitlet är uppdelat i olika teman. Det första handlar om upplevelser av att vara homosexuell och kommer att till stor del beröra ”komma-ut-processen”. Nästa tema kommer att beröra samhälleligt utanförskap och bemötande från omgivning. Slutligen kommer ett avsnitt om att vara homosexuell i det svenska samhället. Ämnet kommer således att beröras utifrån två aspekter. Den första berör individen och dess förhållande till normaliseringsprocessen samt om att hitta en egen väg i förhållande till redan bestämda föreställningarna om sexualitet. Den andra aspekten kommer att handla om reflektioner kring samhället och dess normer och lagar.

3.1 Upplevelser av homosexualitet

Identitet är något som modelleras fram. Detta är något som vi har sett i våra beskrivningar av intervjupersonerna. Den homosexuella identiteten provas och formas i ständigt samspel och motspel med omgivningen.

3.1.1 Vad håller jag på med?

Flera av intervjupersonerna nämner att de själva var tvungna att vänja sig vid att de var homosexuella. Saga menar;

För många människor kanske det är viktigt att komma ut, för man kanske har gått så pass länge med någonting som man inte har kunnat definiera och det är också så att ju fler gånger man kommer ut, desto mer vänjer man sig högt vid att man är homosexuell.

Lotta uttrycker sig på följande sätt:

Jag hade inte alls tänkt så här `nu ska jag säga det till folk`. Jag fattade inte själv vad jag höll på med [...] Det här kan inte vara sant, nä det här får ingen veta. Herregud, vad håller jag på med. Jag vågade inte inse det själv. Sen kom det ut till andra när jag inte var beredd. Jag hade ju inte riktigt bearbetat detta själv.

Även Cecilia hade svårt att förstå och det blev ännu svårare när hon skulle komma ut. Hon beskriver det så här:

Ja jag togs inte på allvar, så då tog jag det inte heller själv på allvar.

Hon menar vidare att hon var rädd för att det bara skulle vara en fix idé och att hon skulle känna sig löjlig och att det bara var som hon överdrev. Cecilia berättar att man inte frågade henne om hur det gick med hennes flickvänner och att hennes kärlek inte togs på lika stort allvar i början.

Detta är något som även Lotta nämner:

De kunde fråga min storebror grejer, om hur det går med hans tjej, men när det kom till mig 'ja har du färgat håret Lotta'.

Det som våra intervjupersoner visar på är att både de själva och deras omgivning har behövt tid för att vänja sig och acceptera deras homosexualitet.

3.1.2 Om att komma ut och få visa den man är

Innan vi går in på det våra intervjupersoner har sagt kommer vi att presentera lite för ”komma-ut-processen” och vad det kan innebära. När man ”kommer ut”, kan det kallas för att man kommer ut ur *garderoben*. Garderoben är en metafor för förnekelse och har funnits under 1900 talet för att beskriva den delning som finns mellan homosexualitet och heterosexuallitet. Enligt Rosenberg finns inte uttrycket på grund av homosexualiteten, utan för den obligatoriska heterosexualliteten och visar det förtryck som kommer både från in- och utsidan. Den faktiska betydelsen för garderoben är att visa det ställe där de homosexuella har varit och är, tilldelade. En plats som av betydelsen förstås att syftet är att man ska gömma sig. Rosenberg menar att anledningen till gömstället är det heteronormativa samhälle som aldrig tröttnar på att utpeka heterosexuella som det enda naturliga sätt att leva på (Rosenberg, 2002, s 93).

Om man är kvar i garderoben, är man heller inte öppen för att möta omvärlden. Eftersom det är heterosexuallitet som förväntas, kan det vara svårt att berätta något som inte bekräftar det förväntade och istället berätta att man är annorlunda. Många kan tycka att pressen i att komma ut är mycket svårt; att de måste berätta för sin omgivning om sitt privatliv. Om steget från garderoben inte tas, går det heller aldrig att fritt prata om sin vardag eller om sitt förflutna, eftersom andra tror att de ska ha liknande berättelser som de själva. Däremot kan vinsten vara stor när klivet från garderoben är taget. Tankar om livet, känslor och livsval kan många känna som en stor styrka att ha gått igenom. Om samhället inte var försett med förutsättningen om heterosexuallitet, skulle alla människor behöva ”komma ut” och därmed berätta om sig själva. När normen i samhället är heterosexuallitet, är samtliga tillhörande den normen, tills ett steg därifrån tas (RFSL, Höra hemma, s 17).

Flera av intervjupersonerna menade ”att komma ut” är en process; det är inte något som görs en gång utan något som konstant pågår. Samtliga uttrycker även att de såg det som en självklarhet att de skulle komma ut.

Nina beskriver det som följande:

Det känns ju bra för en själv förstås, eftersom det är en del av mig.

Saga uttrycker samma sak och fortsätter vidare:

Jag tror att det är en önskan att ge sig själv det man behöver, vi strävar alla efter det, på ett eller annat sätt. Jag bör ge mig själv respekt för det och kunna vara den jag är.

Lotta säger att hon till en början inte berättade för sina föräldrar att hon är homosexuell. Det gjorde att hon mådde väldigt dåligt eftersom hon kände att hon ”gick runt och smög”, vilket gjorde deras relation ansträngd. Efter att hon hade berättat för sina föräldrar och för de vänner hon har idag och när samtliga hade bearbetat det, beskriver Lotta det som att ”jag äntligen fick vara mig själv”. Hon menar vidare att det var viktigt för henne att få visa vem hon är och få respons för det. Hon säger

Jag kände att jag äntligen kunde berätta mina känslor. Det var så skönt att jag bara fick vara mig själv och det bara kändes så rätt. Helt otroligt!

Även Karin beskriver det positiva i att komma ut och att äntligen få vara öppen med vem hon är och inte längre behöva känna att hon döljer något.

Saga uttrycker även generella åsikter:

Vissa homosexuella tycker att det är viktigt; att det är ett avstamp i livet, en ny del av livet. Man lämnar kanske det där jobbiga bakom sig och man börjar söka sig till organisationer eller vad det är för något och plötsligt känna en gemenskap. Så det här med att komma ut kan vara en jätteviktig process och kan vara starten på något jättebra som får en människa att hitta sig själv och också förstå sig själv.

Cecilia upplever det däremot inte längre som viktigt att komma ut, eftersom hon ser det som något privat. Däremot var det viktigt för henne i början av hela processen då hon inte visste om hon verkligen var lesbisk. I och med att hon inte blev tagen på allvar tog hon, som nämnts tidigare, inte heller sig själv på allvar. Hon uttrycker det på följande sätt:

Sen när jag kom till det att jag förstod att jag verkligen var lesbisk hade jag mycket mindre behov av att prata om det.

Det kändes bra för henne i början att få komma ut, men när hon insåg att hon verkligen var homosexuell kände hon att hon inte hade något behov av att komma ut längre, eftersom hon då inte längre behövde förklara det för sig själv.

3.1.3 Vad kommer de att säga?

Samtliga intervjupersoner hade tankar, föreställningar och även rädslor om hur det skulle gå att komma ut för vissa personer i omgivningen. Alla, utom en, av våra intervjupersoner fick

emellertid inte någon negativ respons, utan uttrycker att när de väl har berättat, har heller inga svårigheter uppstått. Nina berättar att hon var rädd för att berätta för vissa tjejkompisar och att de då kanske skulle tro att hon var kär i någon av dem. Nina förvånades över hur lätt det var, särskilt för en barndomskompis som hon menar "lever ett väldigt annorlunda liv från vad jag gör och har annorlunda former av vänskapskretsar".

Saga har liknande tankar och berättar;

Det är alltid svårt, även om man vet att folk kommer att tycka att det är okej. Jag har vetat med vissa helt säkert att det inte kommer vara något problem. Men det är ändå svårt att ta själva steget till att göra det. För man tänker ändå att det kan vara den sista domen, lite av det att det kan vara sista gången man träffar den där polaren.

Saga menar vidare att hon inte bara kan anta att personen hon berättar det för inte ska reagera alls.

Jag måste ändå utgå från att de kanske också behöver en bearbetningsprocess, för nu är vi de människor vi är och lever i det samhälle som vi gör. Även om det är löjligt för varför ska de egentligen bearbeta min sexualitet.

Flera av intervjupersonerna uttrycker svårigheter att komma ut för personer som de inte känner väl och inte vet hur de tänker. Arbetsplatsen är en sådan miljö enligt Nina, som säger;

Där känner jag inte människorna så väl och dels kanske de tänker på ett annorlunda sätt. Så de uppfattar det annorlunda och tycker kanske att det är något konstigt. Det är svårast att komma ut för dem som inte känner mig och för dem som jag inte vet vad de har för värderingar. Det är lättare att komma ut för någon som jag märker tänker lite likadant som jag. Det är mycket svårare för någon som tillhör en annan generation eller som lever ett helt annat sorts liv.

Karin uttrycker liknande tankar när det gäller att komma ut på arbetsplatsen:

Kanske för att det är en rätt stor grupp människor med så många olika åsikter så att det blir svårare att läsa av. Är det i mindre grupper så är man mer förberedd på en reaktion. Men när man inte kan prata med var och en så blir det mer rykten från den ena till den andra. Jag vill inte att det ska spridas mellan folk. Jag vill kunna berätta det direkt till en person, så jag vet vilka som vet, så att de inte pratar över mitt huvud.

Saga förklarar det som att det har att göra med den bild man har av samhället och hur den största andelen av individerna i samhället generellt skulle ställa sig till homosexualitet. Hon uttrycker dessutom att det är något som den enskilde skapar själv. Genom att anta att vissa personer inte skulle bemöta det på ett bra sätt, menar Saga, att hon därmed själv är dömande när det gäller vissa människor. De tankar som Saga har kan man även utläsa hos Lotta. Hon menar att hon ibland inte vet om hon ska berätta att hon är homosexuell. Hon medger visserligen att det kan vara fördomar men känner ändå att det finns vissa människor som hon inte är så säker på om hon vill berätta för. Hon är rädd att de hon berättar det för, ska tycka illa om henne, men egentligen skulle hon bara vilja vara säga själv. Lotta är den enda av våra

intervjupersoner som har stött på motgångar från sin nära omgivning då hon kom ut. Hon berättade hur det oftast gick rykten på arbetsplatsen och på skolan om huruvida hon var homosexuell eller inte. Detta grundades på att hon aldrig talade om killar eller var med då sex diskuterades.

Jag pratade jättemycket, men blev väldigt tyst när folk började prata om sex och kärlek.

Vi lever i konstant samspel med andra människor; det finns således alltid en värld runtomkring oss som påverkar oss. Detta är något som vi har fått se i detta avsnitt. Omgivningen är viktig för våra intervjupersoner och man vill inte gärna sticka ut.

3.2 Förståelse eller samhälleligt utanförskap?

Vi har ovan presenterat intervjupersonernas tankar och känslor kring ’komma-ut-processen’. I detta avsnitt kommer vi att gå ett steg längre och se hur de blivit bemötta av sin omgivning, när de väl kommit ut och gått emot den heterosexuella normen. Vi kommer först att beskriva bemötandet från den nära omgivningen för att längre fram gå över till att redogöra för den offentliga miljön.

3.2.1 Bemötandet från den nära omgivningen.

Alla våra intervjupersoner förutom en, har inte haft några större svårigheter från sin nära omgivning när de har tagit steget att komma ut. Många har däremot, som det har presenterats tidigare, haft många tankar om hur det kommer att vara. Karin berättar att för vännerna var det inga problem. Hon menar vidare att;

Familjen behövde väl lite mer tid att vänja sig men de har gjort det nu.

Så här säger Saga om hur det gick att berätta för sina vänner;

Det var rätt så odramatiskt, rätt så avslappnat faktiskt.

Att komma ut för familjen var lite svårare men det visade sig att hon inte stötte på några större problem där heller. Nina har ungefär samma historia att berätta om när hon skulle komma ut för sina föräldrar;

Det tog bara en dag eller något och sen kändes det inte konstigt längre. [...] Jag kom ut för kompisar i samma veva och det var jag lite rädd för. Men när jag väl berättade det så var det inget konstigt alls. [...] Men jag är förvånad över hur lite folk i allmänhet bryr sig. Jag har inte fått någon negativ reaktion över huvud taget.

Cecilia hade svårigheter med att komma ut för sin storebror. Hon beskriver det så här:

Han låtsades som om han inte hörde och vägrade inse och väntade på något sätt på att det skulle gå över. Så det var ju inte så kul. [...] Men sen konfronterade jag honom. För han frågade aldrig om mitt kärleksliv och det var lite jobbigt.

När det gäller resten av familjen och den nära omgivningen har hon inte haft några problem. Lotta är den enda av våra intervjupersoner som haft stora svårigheter och dåligt bemötande i samband med sin ”komma-ut-process”. Så här beskriver hon bemötandet hon fick av sina klasskamrater;

När det kom ut att jag hade träffat min första tjej, vi gick på samma skola, blev det en massa skitsnack och folk gillade inte det. Alla vände oss ryggen så vi hade inte så många kompisar kvar efter det. [...] Folk stod och snackade bakom ryggen och pekade, och man visste hur ryktet gick. [...] Folk ville inte sitta bredvid mig på bussen till skolan.

Hon berättar vidare om hur hennes bästa kompis inte kunde hantera nyheten och tog därmed avstånd från henne. Det gjorde att hon drog sig för att berätta för sina föräldrar.

Jag kände mig värdelös och tänkte, `det här ska jag inte berätta för någon mer, för folk kan ju inte ta det; de klarar inte av mig, så jag ville inte säga det till någon.

Lotta berättade det så småningom för sina föräldrar. De hade svårt att ta det, vilket gjorde att stämningen blev dålig mellan dem.

Jag ångrade allting, varför sa jag det, varför sa jag det. Jag ville bara försvinna. Jag ångrade allting och kände att jag borde ha ljugit resten av mitt liv. [...] Allting kändes så jävla fel. Jag kände att jag bara var så jävla misslyckad.

Hon berättar även att hennes pappa i början kunde säga;

Ja ni umgås inte så mycket med killar, ska ni inte träffa någon kille snart.

Lotta säger däremot att familjen idag har accepterat det och att relationen är mycket bättre. Däremot tog det tid, vilket har påverkat henne på så sätt att hon blir nervös när hon ska säga det till nya vänner. Men idag är det oftast ingen som reagerar konstigt när hon kommer ut.

Hon minns första gången hon berättade för någon som hon fick positiv respons av;

Då bara kände jag att det gav mig så mycket kraft och jag mådde bra av det, wow, någon tycker om mig fast det är så. Det är inte så farligt. Det är okej. Jag är lyckad, jag är schyst. Jag kände mig som en vanlig människa.

Som vi har kunnat se så var det endast en av våra intervjupersoner som fick ett dåligt och besvärligt bemötande från sin nära omgivning. De andra fyra hade många tankar och funderingar på vad som skulle kunna hända men det visade sig att deras sexualitet accepterades rätt så snabbt av den nära omgivningen.

3.2.2 Att vara offentlig

Här uttrycker kvinnorna hur de blir bemötta när de öppet visar att de är lesbiska exempelvis på stan och hur de upplever att människor tittar med menande blickar.

Lotta känner att det är svårt att vara öppen;

Det här med att gå på stan. Jo det är skitjobbigt. Vi går förbi puben (där män ett flertal gånger skrikit "flator" efter henne och hennes flickvän) med händerna i fickorna, så när vi har kommit 20 meter därifrån tar vi varandra i handen [...] Nu när vi har bott här ett tag så har man sina ställen där man vet hur man ska bete sig [...]. Om man är stark nog en dag så, va fan skit samma. Ibland jag tar Annas hand [...] Ibland orkar jag bara inte. Det känns skitjobbigt och folk vänder sig om, pekar. Alla snackar. Det jag mest är trött på är alla sexistiska frågor, frågor om de får följa med en hem. En kille skulle aldrig gå fram till en kille och tjej och fråga. [...] När jag gick på gymnasiet var jag på en fest [...] då började en kille fråga vem det var som var flata på festen och så började han mucka med mig [...] han slog mig. Det var jävligt jobbigt.

Lottas upplevelser av att komma ut och svåra bemötande har fått henne att bli mer aktsam;

Det kan vara farligt. Jag är så mycket mer försiktig och tänker hela tiden på vad jag gör. Det är så störigt att man inte kan få göra som man vill. Om en tjej och en kille skulle stå och hångla vid bussen så skulle inte någon reagera, men när vi gör det (hon tystnar och skakar på huvudet).

Lotta berättar vidare hur hon kämpar med sina känslor;

Det är verklig hur man mår, hur mycket man orkar visa av sig själv. Varje dag jag går ut och håller Anna i handen är det ju en process framåt, att visa det öppet.

Hon känner att det är viktigt att vara bland människor där hon öppet kan visa vem hon är utan att behöva tänka på vad människor i omgivningen ska tycka;

Det är jävligt skönt att vara på Pride. Att få vara i normen. Men sen efter det när man varit där eller på en gay klubb och kommer ut blir man lite låg, för man möts av det igen och va fan, det finns ju inte på riktigt. Vad håller jag på med, vi bara låtsas. Det blir två så väldigt olika världar. Man måste se verkligheten för vad den är också.

Saga säger också att vissa dagar är svårare:

Det är väldigt många som tittar på mig och det kan jag störa mig så in i helvete på. Ibland så bryr jag mig inte, men ibland blir jag irriterad.

Nina tycker att det för det mesta är självklart, naturligt och enkelt att öppet visa att hon är lesbisk;

Men ändå om jag och min flickvän går på stan och håller varandra i handen så finns det ändå på något sätt hela tiden tanken på hur folk ser på mig. Jag försöker få bort de tankarna för jag vill inte att det ska behöva finnas, men någonstans så finns de där ändå. 'Tittar folk nu?' 'Vad tänker de?' Och på kvällarna vill jag inte att någon ska veta det för då kan det vara farligt.

Cecilia säger också att det har varit svårt just på kvällstid;

Jag blev till exempel utslängd från en klubb med våld. Jag skulle undvika att vara jätteöppen och hångla och hålla handen i vissa områden på kvällen. Men det har hänt att man har blivit dåligt behandlad och lite småtrakasserad och sådana saker [...] det var en kille som spottade på mig och min flickvän när vi gick på en gata och en gång var det en kille som skrek horor och så var killar som kom fram och frågade om vi ville ha trekant. Men jag har känt att vissa män är mer hotfulla, speciellt när jag såg mer lesbisk ut. Alltså jag såg mer stereotyp lesbisk ut innan. Å andra sidan är jag inte så offentlig när det

gäller mina kärleksförhållanden [...] Och om man läser om vad som faktiskt kan hända kan man bli rädd av det. Jag har aldrig varit rädd, men jag undviker att synas mer än vad jag behöver, jag skyltar inte med det.

Karin uttrycker att hon märker att folk tittar när hon går med sin flickvän hand i hand på stan men säger också att det var svårare när hon såg mer stereotypt lesbisk ut;

Ja, fast jag är ganska van vid att folk tittar på mig. När jag var femton hade jag rakat huvud i flera år så jag är ganska van vid att folk tittar också så det kan ju vara av så många olika anledningar (att folk tittar, vår anmärkning) och ibland ser man blickar som inte är så där positiva. Men jag har aldrig fått någonting sagt direkt till mig.

Saga känner dessutom följande;

Det är väl mest en känsla av förtryck; den känslan av att men okej, du kan sitta vid det andra bordet. Hela den känslan som gör att man känner att man är mindre; mindre värd.

När det gällde den nära omgivningen hade de flesta intervjupersoner inga svårigheter med bemötandet. När vi nu tittat på hur den offentliga miljön ser ut för dem kan vi se att svårigheterna är större här. Samtliga intervjupersoner uttrycker problem med att visa sin sexualitet offentligt.

3.2.3 Reflektioner om utanförskap

Intervjupersonerna uttrycker flera tankar om utanförskap. Som vi kommer att se, finns det svårigheter i flera sammanhang, vilket gör att våra intervjupersoner måste anpassa sig till vissa krav som omgivningen har på dem. Intervjupersonerna fick frågan om de fick önska precis vad de ville, hur samhället då skulle se ut. Deras drömmar har många likheter. Nina skildrar sitt samhälle påföljande sätt;

Det skulle vara där man skulle kunna vara med dem som man tycker om. När det gäller alla typer av relationer. Det kan vara ingen, det kan vara en, det kan vara flera, det kan vara alla olika kön. På olika sätt, det kan vara att man är gift eller att man träffas tillfälligt, alltså större acceptans kring det. Att man gör det som man känner för. Lite queer helt enkelt!

Nina uttrycker sin önskan om att få vara den man är och få acceptans för det. Hon vill ändra normen efter individer och inte tvärtom.

Saga söker mer hänsyn;

Det behöver inte vara så komplicerat bara öppna upp ens sinnen... Förståelse... och ödmjukhet gentemot andra.

Karin önskar följande;

Drömmen vore väl att ingen skulle reagera oavsett vad. Om jag går och håller en flicka i handen så skulle ingen stirra mer än vad de gör mot ett tvåkönat par. Att man inte behöver berätta någonting, att alla skulle kunna tänka att vem som helst skulle kunna vara homo eller bi eller vad som helst. Att fråga heteronormativiteten helt enkelt.

Cecilia har samma tankar som Karin och menar;

Det man vill är att hela heteronormativiteten, att heterosexualitet är det normala, ska försvinna, för då skulle det bli lättare för alla människor. Det är för lite queer i Sverige, det skulle vara helt queer! Nej! Det skulle vara helt lesbiskt!

Slutligen svarar Lotta;

Att folk får fan göra vad fan de vill. Att jag ska kunna gå med Anna och hålla hand utan att folk ska tycka att jag blir konstig på grund av det. Att folk slutar lägga sig i så jävla mycket.

Som vi har kunnat se så har samtliga önskingar om hur det skulle kunna vara, vilket visar på att det finns en känsla av utanförskap. Något som vi också sett att de har gemensamt är att det menar att omgivningen ställer krav på att de, som lesbiska, måste komma ut. Ett exempel på detta är Saga som uttrycker;

Varför ska jag komma ut? Jag har väl ingen heteropolare som går och tar mig på ryggen och säger, 'du det är en sak jag måste berätta för dig'. Så varför ska jag göra det, vad är skillnaden? Skillnaden är att den ena anses vara avvikande från normen, men det är bara något som vi själva har bestämt, att normen är det heterosexuella, det är ju helt taget ur inget egentligen. Det är ingen som säger att det egentligen är majoriteten så på något sätt blir det idiotiskt faktiskt att gå omkring och erkänna precis som om man begått något brott liksom [...] Vikten som läggs från omgivningen på personen, som 'men varför har du inte berättat', eller att det förväntas att är du homosexuell så ska du komma ut annars är du inte homosexuell. Den kan man ju ta och lägga ner. Känns lite överdrivet, det är inte deras problem, det är inte deras process. Men i och med att det är så mycket i samhället som kretsar runt sexualitet och partnerskap, hur man ska vara, kvinna och man och allting sådant så det blir det väldigt påfallande vilket gör att det inte finns någon möjlighet att inte komma ut.

Lotta framställer det på samma sätt. Hon menar att det finns en press från omgivningen att visa vem man är;

Man är lite konstig om man inte visar vem man är. Det är mycket så att folk vill veta var man står. [...] Att man alltid måste vara beredd på grejer och försvara sig för någonting som bara är självklart. Egentligen skulle jag bara vara mig själv.

Cecilia menar att det är något som beror på hur samhället är konstruerat och uttrycker utifrån detta följande;

Jag kan tycka att det är jobbigt att folk alltid utgår ifrån ett heterosexuellt perspektiv, vilket innebär att de utgår ifrån att jag är straight och så måste jag komma ut. [...] Jag kom ju aldrig ut för mina kursare och då kan man inte heller ta upp vardagliga saker som handlar om till exempel att jag hade en flickvän. Jag orkar inte, jag orkar inte komma ut. För man har inte lust att prata om privata saker. Det hade varit en annan sak om de hade tagit för givet att jag träffar tjejer för då hade det inte blivit någon issue, men om jag helt plötsligt säger att jag gillar tjejer istället för killar, då måste jag förklara mig.

Hon berättar att hon väljer en livsstil och ett umgänge som gör hennes liv lättare.

Mycket också för att jag då slipper förklara mig. Kan jag välja bort det så väljer jag bort det.

Hon undviker alltså miljöer där hon slipper berätta om sin sexualitet. Hon säger dessutom;

Man väljer ju lite sitt umgänge och jag tror att jag har valt ett umgänge som gör mitt liv smidigare. Även om det inte bara är människor i gay kretsar, så är det människor som är öppna för homosexuella.

Karin berättar angående hennes ”komma-ut-process” att;

Jag är inte helt öppen när det gäller alla sammanhang, men när jag väl har sagt någonting har jag aldrig känt några farhågor utan då har det varit i situationer där jag har känt mig så pass säker.

Tre av våra fem intervjupersoner uttrycker även att de många gånger blir oönskat placerade i fack av omgivningen när de väl kommit ut. Lotta berättar till exempel följande;

Ibland när jag träffar en ny människa vet inte jag om jag vill säga `hej hej, jag är gay.

Hon menar vidare att hon ofta blir beskriven som hon själv uttrycker det; ”du vet hon flatan” istället för att bli beskriven som ”hon med glasögon eller hon med rött hår”. Hennes förklaring till detta är följande;

Man vill placera in folk i fack för att kunna hantera dem bättre, eftersom man vill veta vad det är för någon människa.

Sammanfattningsvis kan man säga att våra intervjupersoner känner ett utanförskap.

Detta med tanke på att samtliga hade önsknings om hur det skulle kunna vara. Som det ser ut idag så ställer omgivningen ett helt annat krav på dem än vad det hade gjorts om dem var heterosexuell.

3.3 Att vara homosexuell i det svenska samhället

Under följande avsnitt kommer vi att presentera hur intervjupersonerna ser på hur det är att vara homosexuell i ett heterosexuellt dominerat samhälle. Vad tycker de att samhället – politiken gör för dem och vad kan förändras?

3.3.1 Det politiska klimatet

Hur ser då våra intervjupersoner på det klimat och de lagar som råder i samhället? Saga uttrycker det på följande sätt;

Jag anser att det är positivt att vara homosexuell oavsett vilket land man befinner sig i. Däremot så kan omgivningen vara hårdare, mer dömande eller mindre dömande. På grund av hur Sverige ser ut, med mer information om homosexuella [...] finns möjlighet

till en helt annan livsstil, helt andra möjligheter, att inte falla inom en viss struktur och ett visst mönster. Så jag kan tänka mig att Sverige är väl förmodligen rätt så relativt öppet.

Däremot uttrycker hon hur hon ser på heteronormativiteten;

Hela samhället bygger på motgångar och att den heterosexuella normen ska följas. Bryter du dig ur den så är du utanför och då är det ju motgångar. Den heterosexuella strukturen gör att de homosexuella hela tiden måste hitta en heterosexuell struktur i det som inte är heterosexuellt [...] oftast säger man om lesbiska par, att ja då är det en tjej som är lite grabbig och en som är tjejen. Att man hela tiden måste relatera till något heterosexuellt, man klarar inte av att se att det kan vara två jättetjejiga tjejer. Man har majoriteten mot sig så att säga.

Angående klimatet svarar Nina att hon trots allt tycker att det är väldigt lätt och accepterat att vara homosexuell idag, särskilt med hänsyn till hur det såg ut för tio till tjugo år sedan. Hon menar vidare;

Det tycker jag faktiskt är fascinerande att det ändå kan förändras så mycket med normerna.

Lotta som tycker att det sker konstanta förändringar menar;

Det syns ju mer och mer i tv och i tidningar. Och det står överallt. Det är mycket mer okej idag. Folk är ganska vana vid det nu. Men när det kommer nära dem är det en helt annan grej.

Cecilia kan bli upprörd över homosexuellas situation i allmänhet men säger också att hon inte känner sig begränsad av samhället. Ur politisk synvinkel tror hon inte att det är några problem att vara homosexuell i Sverige idag. Hon menar vidare;

När det gäller lagar och sådant, har jag inte känt av det så mycket. Men jag tror det är för att äktenskap inte är viktigt för mig och sen vill jag inte ha barn.

Karin säger att hon tycker att äktenskap ska vara likställt;

Det finns ju rent juridiskt vissa skillnader, även om jag inte går i tankarna om att skaffa barn eller äktenskap just nu eller så, men jag vet att det är en skillnad för mig jämfört med andra människor.

Saga menar;

Man kan lagstifta om jättemånga saker och det är jättebra att man gör det, men det blir ingen förändring så länge folket är samhället, så länge de inte förändras, så förändras ingenting.

När det kommer till lagarna tycker Nina att de måste implementeras för att få någon effekt, särskilt på arbetsplatsen;

Där har det inte hänt så mycket, men det är kanske för att folk inte ställer så mycket krav heller. För om folk ska vilja komma ut, ska det inte heller leda till problem.

På frågan om det behövs förändringar mot homo-, bi- och transpersoner, svarar intervjupersonerna mycket varierande. Karin säger att det inte är frågor som engagerar henne särskilt medan Cecilia tycker att hela samhället borde förändras. Lotta slår fast att det hela tiden sker förändringar;

Det blir skillnader i samhället hela tiden för det blir mer och mer accepterat men samtidigt börjar det bildas fler och fler grupper mot det, i och med att de ser det mer.

Saga svarar följande:

Ja det tycker jag faktiskt. Jag tycker det är väldigt mycket som behöver förändras men det ligger både i lagstiftning, att som stat visa att vi tycker att detta inte är okej och vi tolererar inte diskriminering. Det är jättemycket, själva öppenheten, alltså hela mänskligheten bör förändras.

Sammanfattningsvis kan man säga att våra intervjupersoner tycker att stora förändringar har skett under de senaste åren, men de menar även att det är långt kvar till acceptans, lika värde och rättigheter för alla, oavsett sexualitet.

3.4 Sammanfattning

Som har presenterats ovan så har vi kunnat se många likheter mellan våra intervjupersoner, men även vissa skillnader. En stor del har handlat om att ”komma ut” och att visa sin sexualitet som dels har en positiv och dels en negativ sida. Intervjupersonerna uttrycker att det är en befrielse och en lättnad att kunna få visa vem de är. Däremot är omgivningens krav på ”bekännelsen” något som uppfattas som jobbigt. Det har konstaterats att kommat ut, inte är något som man gör vid ett enstaka tillfälle, utan något som våra intervjupersoner ständigt måste göra. Vi har även kunnat se att omgivningens bemötande är viktig och påverkar våra intervjupersoner både positivt och negativt.

Samtliga beskriver även en känsla av utanförskap, framförallt i bemötandet från den offentliga omgivningen. Någon gång, har alla intervjupersoner fått kommentarer, blickar eller blivit diskriminerade på grund av sin sexualitet. Konsekvensen har blivit att de är försiktiga med att i vissa situationer visa sin sexualitet öppet. Intervjupersonernas sexualitet har även diskuterats utifrån ett samhällsligt perspektiv, från vilket de själva menar att mycket har förändrats. Det har enligt dem underlättat situationen för homo- bi- och transpersoner samtidigt som det finns mycket kvar som måste göras och de syftar då inte endast på lagarna. Heteronormativiteten finns överallt.

4. Konstruktionen av de homosexuella

Vår avsikt med detta kapitel är att redovisa och analysera det material som vi har sammanställt tidigare i uppsatsen. Syftet med uppsatsen har varit att undersöka hur heteronormativiteten som råder i samhället, styr oss och vad som händer om man väljer att ta avsteg från den. Vi har vidare tittat på omgivningens respons och syn på homosexualitet, hur det är att leva som homosexuell i dagens samhälle och hur den heterosexuella normen upprätthålls och konstrueras.

4.1 Utgångspunkten

Vi börjar därför i heteronormativitetens grundidé enligt Young (Rosenberg, 2002). Den som består av att en aktivt sexuellt maskulin man, ska leva med en sexuellt passiv feminin kvinna. Redan här har intervjupersonerna tagit avstånd, genom att de är lesbiska givetvis, men det är inte de enda reglerna de bryter mot. Heterosexualiteten är, enligt Young, inbäddad i traditioner, förväntningar och rutiner, som blir tvång för dem som inte tillhör heteronormativiteten. För homo-, bi- och transpersoner handlar det därför inte om att bryta en enkel norm, bli lite ifrågasatt, för att sen återgå till det ”normala”.

4.1.1 Heterosexualitet förväntas

I inledningen beskrevs det att media ideligen kretsar i hetluften kring bland annat välsignelse i kyrkan, ökande hatbrott eller Åke Greens friande dom. Att komma ut ur garderoben är därför så mycket större än att bryta en norm och omgivningens syn på homosexualitet kan dels speglas i samhällsdebatten. Genom att se lagar som ändras och debatt i media visar det bland annat, att det är något som är av intresse för allmänheten. Att heterosexualitet gestaltas som normal, stabil och universell som Richardsson (1998) menar, kan därför ses just eftersom det stora intresset finns och det stora antalet provocerade. Om det hade varit lika normalt och universellt att vara homo-, bi- eller transsexuell, så hade heller inte ovan nämnda saker diskuterats eller fått någon stor plats i media.

4.1.2 Grunden till förväntningen

Foucault går tillbaka i historien och till de diskurser som skapades då, tillsammans med de diskurser som förs i dagens samhälle. Vår sexualitet har med tiden förts från den privata sfären till att pratas om i det offentliga. Det skapade och skapar fortfarande, diskurser kring ämnet och homosexualiteten har på så sätt med tiden fått all större uppmärksamhet. Via

diskurser, dvs. vad som sägs om en viss företeelse, skapas kunskap och även makt. I denna process definieras vilken sexualitet som anses vara den "normala" och därmed utgör en norm, nämligen den heterosexuella. Homosexualiteten anses därmed vara den avvikande. På så sätt produceras makt över människor, vilket tvingar människor till bekännelse och utfrågning. Lotta säger till exempel "om jag helt plötsligt säger att jag gillar tjejer istället för killar, så måste jag förklara mig." Avviker man från den heterosexuella normen, tvingas man visa och förklara det, därför blir sexualiteten en starkare, större del av personligheten och kommer att tvingas att visa det och prata om det.

4.2 Konsekvenser av att bryta mot det förväntade

I inledningen berättades även om att brott av homofobisk karaktär har ökat, självmordsfrekvensen är högre bland ungdomar som är homo-, bi- eller transsexuella och att det även har skett en ökning av hatbrott de senaste åren. Det kan ses som ett ytterligare exempel på hur klimatet ser ut idag och vad man kan bli utsatt för om man avviker, vilket för oss vidare till vad Rich (Rosenberg 2002) beskriver om just straff och tvångsåtgärder. Det hon bland annat uppger, är våld och trakasserier, vilket tre av fem av våra intervjupersoner blivit utsatta för. Lotta har både blivit slagen och män har skrikit flata efter henne. Efter Cecilia ropade någon hora och en man spottade på henne och hennes flickvän. Homofobi är ett annat straff, som dels speglas i samhällsdebatten, men även när män har skrikit flata och hora efter två av våra intervjupersoner. Diskriminering, som Rich också beskriver, blev Cecilia utsatt för när hon blev utslängd från en klubb. Stereotypisering beskrevs av Karin och Cecilia. När de såg ut som stereotypa lesbiska tjejer, upplevde de att omgivningen gav dem mer negativ uppmärksamhet. Harambolos (1980) beskriver att straff dessutom kan vara ett avvisande ögonkast vilket samtliga intervjupersoner blivit utsatta för och känner stort obehag inför. Straff och tvångsåtgärder får sina konsekvenser. Samtliga aktar sig exempelvis att visa sin sexualitet offentligt på kvällstid.

4.2.1 Uteslutning

Heteronormativiteten har enligt Young, (Rosenberg 2002) förutom sin grundidé, två bärande principerna. Den första är uteslutningen, där ett vi och ett de bildas. "Vi" - de heterosexuella får högre status och privilegier. "De" - homo, bi, trans personer, måste ständigt förklara sig. Foucault (1980) menar att när de "normala" har definierats blir resten automatiskt avvikare. Principen bygger på att det byggs upp en rädsla för att uteslutas ur majoriteten. Budskapet är att det är bättre och fördelaktigt att ingå i majoriteten, vilket förmedlas via ovan nämnd

bestraffning, belöning, status och privilegier. Gränsdragningen mellan ”normal” och ”avvikare” menar Foucault är en mekanism som gör sig gällande vid upprätthållandet av heteronormen. Samtliga intervjupersoner är väl medvetna om att de är avvikare, och inte längre tillhör ”vi”, som konstrueras genom majoritetskulturens syn på sexualitet. Det kan man bland annat se genom att fråga dem hur de upplever det är att inte längre tillhöra majoriteten. Den frågan skulle kunna tolkas på många sätt om det var ett samhälle som inte bygger på heteronormativiteten med dess innehållande normer. Som läget däremot är, vet intervjupersonerna att när de kommer ut som lesbiska, tillhör de inte längre det som anses vara majoriteten. Saga säger att hela samhället bygger på motgångar och att den heterosexuella normen ska följas. *Bryter du dig ur den, så är du utanför och då är det ju motgångar.*

Just eftersom heterosexualitet är det som anses vara det ”normala” utgår omgivningen från att man är heterosexuell tills den punkt då man ”erkänner” att man har en annan sexuell läggning. Hade man inte utgått från att alla är heterosexuella, skulle man inte heller behöva komma ut och erkänna sin ”avvikande” sexualitet. Cecilia har löst det genom att välja umgängeskrets och miljöer som förenklar för henne, där omgivningen är öppen för homosexualitet. På så sätt kommer hon undan och behöver inte förklara sig. Hon undviker därmed så långt det går att känna av uteslutningen.

Även Hörnqvist (1996) beskriver, gränsdragningen och uteslutningsmetoden vilka han anser leder till en vilja att anpassa sig det som anses vara normalt. Även om våra intervjupersoner inte uttrycker någon önskan om att inte längre vara lesbiska, så uttrycker de en längtan efter att vara som ”de andra”, om inte annat i alla fall få bli bemötta med samma respekt och att de inte längre ska behöva dölja vem de är i alla miljöer. Lotta berättar hur mycket hon trivs på Pride och på gayklubbar där hon känner att hon är i en norm och där hon kände sig som en ”vanlig” människa. När hon däremot går därifrån undrar hon ”vad håller jag på med, vi bara låtsas”. Verkligheten är annorlunda; hon är medveten om att hon inte tillhör normen och att hennes sexualitet inte alltid är accepterad i samhället.

Att sträva efter att bli bemött med samma respekt kan också leda till att inte behöva visa sin avvikande identitet och därigenom bli behandlad som ”de andra”. Cecilia beskriver ”ett smidigare liv”. Hon gör det genom att inte befinna sig i de miljöer där hon kan bli ifrågasatt, eller där hon slipper ständig förklaring. När Lotta säger; ”Varje dag jag går ut och håller Anna

i handen är det ju en process framåt, att visa det öppet”, kan det ge förståelsen att det inte går att uttrycka sin kärlek offentligt utan att en reaktion kommer.

4.2.2 Assimilering

I det två bärande principerna som Young (Rosenberg, 2002) beskriver, är den första alltså uteslutning. Den andra är assimilering, där de som är utanför normen måste anpassa sig till den. Anpassningen har märkts hos våra intervjupersoner då de inte kan hålla handen när de vill, då de inte berättar för vem som helst att de har en flickvän eller att de helt enkelt måste anpassa sig genom att dölja en viktig del av sig själva i många miljöer. Flera av intervjupersonerna är därför försiktiga med vilka de kommer ut för. Karin och Nina berättar att de inte gärna kommer ut på arbetsplatsen eftersom de inte känner alla människorna där och vet därmed inte vad de har för värderingar eller hur de kommer att reagera.

Jag vill inte att det ska spridas mellan folk. Jag vill kunna berätta det direkt till en person, så jag vet vilka som vet, så att de inte pratar över mitt huvud, säger Karin.

Hon menar att hon väljer att berätta för människor som hon vet kommer att ta det på ett bra sätt. Det visar på att intervjupersonerna är rädda för att få negativ respons och därmed känna obehag. De försöker helt enkelt anpassa sig till de olika situationerna de befinner sig i, eller så ”väljer” de bort miljöer där svårigheter kan uppkomma.

4.3 Alla är med om att skapa förväntningen

Foucault menar att diskurserna produceras och reproduceras överallt i samhället på alla nivåer. Det innebär att makt och kunskap är något som vi själva är med och skapar. Genom att de flesta följer heteronormativiteten så ökar styrkan i den och den bevaras genom bland annat diskurserna. Processerna skapas i interaktionen mellan människor, vilket även Hydén påpekar. Coleman menar vidare att normer skapas på individnivå, men dessutom på strukturella nivåer. De olika nivåerna har en ömsesidig påverkan på varandra och i behov av varandra för skapandet av normer. Utifrån det, kan slutsatsen att heterosexualiteten som norm, är något som vi själva är med och skapar, tas. Hade vi inte godkänt den som en norm hade den till slut inte haft någon verkande effekt på individen, vilket i sin tur skulle påverka på strukturnivå. På samma sätt skulle en strukturell förändring påverka individerna uppfattningar och värderingar. Det är ju vi som utgör samhället. I RFSL: s principprogram (2005), konstateras att man lever kvar i det heteronormativa samhället även om man kommer ut. Det går helt enkelt inte att undvika. Edenheim (2005) skyller på politiken, då hon menar att den i detta sammanhang är så styrt av heteronormativiteten.

4.3.1 Förändring av förväntningarna

I dagens samhälle skulle man kunna välja att se det politiken har gjort de senaste 60 åren, är att minska styrkan på samhällsnivå av de bärande principerna, alltså försökt reducera upprätthållandet av heteronormativiteten. Homosexualitet ses inte längre som sjukligt eller straffbart och år 1944 togs homosexualitet bort från straffregistret. I år har lagen om assisterad befruktning för lesbiska kommit. Det kan spegla en förändring i samhällets uppfattning och att det skett en ändring av attityder genom åren. Intervjupersonerna har alltså inte behövt konfrontera samma motgångar som de hade behövt om de levde i en äldre generation och Nina påpekar till exempel att det är svårare för dem som är äldre att komma ut i dag.

Att det har skett stora förändringar i attityden mot homosexuella kan man alltså tydligt se i bland annat lagar och som vi sett är det något som intervjupersonerna delvis värderar högt, Nina fascinerar exempelvis över hur mycket normerna har ändrats på de senaste 20 åren. Däremot finns det andra motgångar, än de den äldre generationen har mötts av och det är fortfarande långt kvar innan de fullständigt har implementerats. Cecilia säger att hon tycker att hela samhället borde förändras. Saga upplever också att hela mänskligheten bör förändras. Hon menar att det inte bara är lagarna, utan även människorna måste förändras till större öppenhet. "Det vore på tiden att anpassa normerna efter människorna, i stället för att tvinga människor in i kategorier som inte fungerar för dem" (Rosenberg 2002, s 14).

4.3.2 Upprätthållandet av förväntningarna

Richardsson (1998) menar att attityder och positiva förändringar finns bland annat i socialpolitikens händer. Edenheim (2005) beskriver i sin avhandling att politikerna inte använder dessa möjligheter på rätt sätt. Hon anser att lagarna som införs, egentligen endast speglar de bärande principerna, uteslutning och assimilering. Lagarna visar enligt Edenheim att systemet endast grundar sig på heteronormativiteten genom att just deras regler, vanor och institutioner är de "rätta" och "naturliga" vilket leder politiken till ett fortsatt förtryck. Det innebär alltså att man istället kan tolka förändringen av lagarna som försök att upprätthålla heteronormativiteten genom assimilering.

Cecilia bekräftar Edenheims tanke då de lagar som har förändrats varken gör till eller från och säger;

Äktenskap är inte viktigt för mig och sen vill jag inte ha barn.

Saga anser att;

Den heterosexuella strukturen gör att de homosexuella hela tiden måste hitta en heterosexuell struktur i det som inte är heterosexuellt.

Trots att det inte direkt går att precisera queerteorin, är det gemensamma ändå att den strävar efter att lösa upp normerna med sitt anti assimilatiska och anti separatistiska förhållningssätt (Rosenberg, 2002). Våra intervjupersoner är lysande språkrör för dess tankar och förhoppningar. De liksom teorin, önskar sträva efter att möta människor som individer och drömmer om en homosexuell frigörelse och alternativa tolkningar. Här finns även kopplingar till Edenheims kritik mot lagarna som enligt henne görs med skygglappar och därmed blinda för alternativ. Nina önskar, till exempel ett samhälle där alla typer av relationer skulle vara accepterade på samma nivå. Där de som lever ensamma, de som har flera relationer och de som har relationer med samma kön skulle bli sedda på samma sätt.

4.3.4 Svårt att leva upp till förväntningarna

Richardsson (1998) påpekar att dagens ideal är för smalt och även om man lever i ett heterosexuellt förhållande så finns det normer inbäddade; kvinnan ska exempelvis vara vit, gift och mamma. Sagas syn på heteronormativiteten är att hela samhället bygger på motgångar och att det inte endast är svårt för de heterosexuella, utan för alla avvikare.

Queerteorins syften skulle hjälpa våra intervjupersoner och många med dem, på flera nivåer. Genom att förändra samhällets synsätt, skulle det kunna internaliseras i personers självuppfattning, precis som heteronormativitet har gjort. Dit är det ännu långt när man ser hur bemötandet har varit mot våra intervjupersoner. De har blivit kallade ”flator”, blivit tillfrågade om ”trekant”, känt ”blickar”, blivit utsatta för oförståelse och de har inte blivit tagna på allvar.

4.4 Sexualitet som identitet

Foucault (1980) beskriver att en del av den sexuella diskursen har lett till att de homosexuella har fått sin sexualitet som en identitet; en starkare del av sin personlighet. Detta menar han är något negativt eftersom vi genom den kunskapen om människan också placerar in personen i fråga i fack utifrån normal sexualitet och avvikande sexualitet. Intervjupersonerna instämmer med detta. Vi ser även fack som något som vi har konstruerat själva precis som sexualiteten. Det följer hand i hand; i och med att vi har sagt vad som är det ”den rätta” sexualitet kommer vi automatiskt att placera ”avvikarna” i fack. Precis som Lotta säger, så vill vi veta vem och

hur människor är, sexualitet är en del av det. Men det är viktigt att påpeka att människan är så mycket mer än sin sexualitet. Saga menar dock att med tanke på att mycket i samhället kretsar kring sexualitet; finns ingen möjlighet att hålla sin sexualitet hemlig.

4.4.1 Bekännelseång

Foucault (1980) menar att "bekännelsen" av ens sexualitet är något som människor tvingas till och därmed finns en makt och reglering som utövas på individen. Våra intervjupersoner nämnde alla att de såg det som ett krav från omgivningen att de som homosexuella, måste komma ut. Saga undrar till exempel varför hon ska gå runt och erkänna något precis som om det skulle handla om ett brott som hon begått. Att samtliga dessutom ser det som en självklarhet att de ska komma ut, kan emellertid tolkas på två sätt. Antingen för att de just vill visa vem de är, eller följaktligen ett tvång från omgivningens sida. Saga säger;

Man tänker ändå att det kan vara den sista domen, lite av det att det kan vara sista gången man träffar den där polaren. [...] I och med att det är så mycket i samhället som kretsar runt sexualitet och partnerskap, hur man ska vara, kvinna och man och allting sådant så det blir det väldigt påfallande, vilket gör att det inte finns någon möjlighet att inte komma ut.

En norm förekommer just när individens sätt att agera inte styrs av henne själv, utan av omgivningen. Normerna är som tidigare nämnts, inbyggda i alla system i samhället. Genom att man måste komma ut, vilket är en förväntan, kan det således också ses som en norm. Vi förväntar oss att den homosexuella ska komma ut och gör han eller hon inte det så kommer det att spekuleras kring frågan tills vi har fått en "bekännelse". För vi vill så gärna veta! Lotta berättar till exempel hur det oftast gick rykten på arbetsplatsen och på skolan om huruvida hon var homosexuell eller inte.

4.4.2 Konstruerad optimism

Samtliga av våra intervjupersoner berättade att "erkännandet" även kan innebära något positivt. De får på så sätt visa vem de är. Saga förklarar;

Jag bör ge mig själv respekt [...] och kunna vara den jag är.

Lotta säger;

Det var så skönt att jag bara fick vara mig själv och det bara kändes så rätt. [...] Då kände jag att det gav mig så mycket kraft och jag mådde bra av det, wow, någon tycker om mig fast det är så. Det är inte så farligt. Det är okej. Jag är lyckad, jag är schyst.

Utifrån Foucault (1980) hade "sanningen" eller det "normala" inte varit heterosexualitet om samhället hade varit annorlunda. Genom att se det hela från ett socialkonstruktivistiskt

perspektiv är det dels konstruerat att man som homosexuell måste komma ut och dels att man kan tycka att det är svårt att vänja sig vid tanken att inte vara heterosexuell. Våra intervjupersoner känner att de kan vara sig själva fullt ut först när de har kommit ut. I ett samhälle utan förväntningen om att alla är heterosexuella, hade alltså alla behövt komma ut. Som det ser ut idag däremot, är det endast homo- bi- och transpersoner som måste erkänna och det är först då känslan av att helt kunna vara sig själv, kan infinna sig. Genom att se att det var positivt för våra intervjupersoner att komma ut, betyder det samtidigt att de tidigare tvingats att förneka en viktig del av sig själva. Heteronormativiteten har därför hindrat dem från att tycka att den delen, deras sexualitet, är något accepterat och bra.

Även om det många gånger har gått bra, så finns tankarna kvar inom dem. Lotta nämner att hon är rädd för att personen hon berättar det för ska tycka illa om henne och drar sig därför ibland för att berätta. Nina har inte mött svårigheter alls egentligen säger hon, samtidigt som hon upplever att det kommer att bli svårare att komma ut i fortsättningen. Flera av intervjupersonerna har alltså haft tankar och rädslor för hur omgivningen ska reagera och enligt RFSL: s broschyr (2005) är det vanliga tankar kring ”komma-ut-processen”.

4.4.3 Normen, en del av oss

Vi socialiseras in i normerna och via internalisering blir normen en del av vårt eget normsystem. Det är något som vi tycker att vi kan se hos våra intervjupersoner. De är uppväxta med att heterosexualitet är något självklart, vilket har gjort att det har tagit tid för de flesta av våra intervjupersoner att acceptera och vänja sig vid att de inte är heterosexuella. Lotta säger ”det här kan inte vara sant, nå det här får ingen veta. Herregud, vad håller jag på med”. Sen har vi Cecilia som inte tog sig själv på allvar till en början. Det visar alltså hur starkt heteronormativiteten är internaliserad i oss.

Det går även att se hur normen är integrerad i samtliga intervjupersoners familjer där de inte tog dem på allvar och frågade om de inte skulle träffa fler killar eller helt enkelt undvek samtalsämnet. De ansåg det därför till en början, inte som en positiv sak att deras döttrar är lesbiska. Både Hydén och Foucault menar att detta är en del av normaliseringsprocessen, dvs. att få in individen på ”rätt” spår, att vara heterosexuell i den heterosexuella normen.

5. Slutdiskussion – kunskapsinsamling som personlig resa

5.1 Hemmablind eller att se med egna ögon

När vi började spåna på uppsatsämne letade vi efter något som kunde förklara varför vi lever som vi gör. Vi saknade inspiration från människor som vågar sträva efter, samt leva enligt, sina drömmar och visioner. Det var ett sökande som grundade sig i rädslan att vi själva var just de som levde livet med skygglappar. Med dem för ögonen var vi oroliga att vi hindrades från att se utanför ett förblindat och oavbrutet rusande i ekorrhjulet. Det var helt enkelt vi som behövde inspiration. Vad kan inte då vara bättre än att skriva en uppsats om det och få flera veckors nya tankar och styrka och sedan smitta av oss med inspiration och upplysningar till andra? Vi ville hitta människor som gjort medvetna val och ändrat sitt liv och som sedan var tillfredsställda. Problemet var att vi inte visste vilka val vi skulle välja och inte heller var vi skulle hitta människorna som tagit dem. Det hela blev för abstrakt och istället valde vi att helt ändra fokus. Vi kände att vårt nya ämne och det ni nu alltså har läst om, var mycket intressant även om vi kände att det var långt från vår grundidé.

Med intervjupersonernas hjälp har vi själva kunnat ta klivet ut för att skåda normen från ett nytt perspektiv. Genom att använda oss av ”avvikarnas” ögon, kunde vi se heteronormativiteten och vi insåg i vilket starkt grepp den håller oss. Med våra föreställningar i bagaget, var vi klockrena exempel på de som normen beskriver; de som inte reflekterar över den, just för att vi befinner oss i den privilegierade positionen. Det är först när man gett sig av hemifrån och hälsat på hos andra, som man inser hur man själv har det. Om man inte gör det, blir man hemmablind. Det vi såg tyckte vi inte om och vi har därför möblerat om och själva blivit mer queer i vårt tänkande. Det mest spännande var att vi fick det vi letade efter från början, men det kom som det brukar, från ett oväntat håll. Vi har helt enkelt fått en rad förklaringar till varför vi lever som vi gör.

Om någon hade läst ovanstående text för oss innan starten av denna uppsats, hade vi med vår förförståelse tänkt; prova ni på att vara med någon av ert eget kön så har ni inte längre bara varit ”hemma”. Men det är just där fördomarna finns. Det är inte enbart sexualitet det handlar om. Heteronormativiteten talar inte bara om vad som ska hända i sängkammaren, utan vad vi pratar om, vad som anses normalt och vad som anses konstigt. Det är helheten den berättar; vi ska leva i ett parförhållande, en man och en kvinna (lägg till alla föreställningarna och förväntningarna där!), helst ska vi vara gifta, vi ska ha barn och vi ska vara goda

konsumenter. Hela kärnfamiljpaketet. Smalt ideal, kallar teoretiker det. Vi håller bestämt med.

Vi ser att normerna styr oss och att diskurser och makt med dem, bildar en stor del av våra tankar och handlingar. Ingen av våra intervjupersoner har helt och fullt kommit ut och därför inte heller stängt dörren helt till garderoben. På så sätt har insikten om att den heterosexuella normen är så väl integrerad och internaliserad i oss, kommit och att det inte går att ta ett steg helt därifrån, även om viljan finns. Ena benet är därför kvar efter bekännelsen. Det visar att samhället, makt, diskurs och normer har en styrande hand över oss. Däremot har den minskat i styrka då förändringar gjorts, vilket dels RFSL, dels queerteorin, dels delar av socialpolitiken och andra kämpar för. Med den kampen kan också normer förändras och våra intervjupersoner och andra med dem anses inte längre (av alla) som sjuka eller störda. De har till stor del samma rättigheter som de heterosexuella. Men fortfarande är det långt kvar innan klivet kan tas och alla, oavsett sexualitet, kan få stå med båda fötterna stabilt på den plats de önskar.

Ju mer dessa reflektioner sjunker in, desto mer absurt upplever vi, att vi i ett så kallat öppet demokratiskt och fritt samhälle, dömer, skadar, hotar och spottar på varandra och genom det inte ger tillståndet till andra att leva som de så önskar. Att vara homo-, bi- eller transsexuell handlar ju inte om att vilja skada någon annan. Istället handlar det om kärlek, lust, längtan och allt det som gör livet värt att leva. Vi hindrar och hindras från att ge just det som Saga drömmer om, ödmjukhet och respekt inför varandra.

När vi efter ett tag var uppslukade av förklaringar av normer, diskurser och maktförhållanden, kom därför känslan att vi helt enkelt är fångade i något som kan stoppa oss mer än vad vi från början kanske tror. Hur många det måste vara som står kvar i garderoben och hur många människor det är som lever enligt normen, allt på grund av rädsla, och på så sätt hindras från att leva det liv de egentligen önskar. Sexualiteten speglar och spelar, en stor del av vårt liv och genom att inte få utlopp för den, hejdar det därför människor från att lägga energi på annat än att som Saga säger bearbeta andras sexualitet. Skulle däremot hindren kunna klivas över, skulle det kunna leda till oanade möjligheter. Därför måste lagar först implementeras och människors attityder måste förändras. Det finns fortfarande så mycket krav och förväntningar inbäddade i oss och i samhället, som gör det så svårt att bryta loss bojorna, släppa taget och bara få hänge sig. Det vi ser är att queerteorin kämpar precis för är det som

intervjupersonerna drömmer om, ett fritt samhälle där man får vara precis den man är.

Rosenbergs citat om att normerna borde ändras efter människorna och inte sätta människor i kategorier som inte passar är därför nödvändigt att eftersträva.

Som läget är nu, har alltså homo-, bi- och transpersoner, inte samma rättigheter som heterosexuella, på grund av att deras kärlek inte finns där den borde enligt den rådande normen och därför enligt samhället. Som vi sett har hatbrotten ökat, självmord är vanligare hos "avvikarna" och vilda protester kommer från världen över, när förändringar kommer. Så vems är felet? En syndabock är ju alltid trevlig att hitta. Som vi konstaterat i uppsatsen, utgör samhället oss och vi utgör samhället. Vi har diskuterat och kommit fram till att det inte endast är samhällets, organisationers, politikernas och omgivningens skuld. Det intervjupersonerna och andra med dem brottas med, är inte enbart normerna i samhället, utan även de normer som är internaliserade i oss. De finns i såväl hos de heterosexuella som hos de homosexuella. Syndabocken är inte en utan flera, den bor i oss alla. Kampen måste vi alla därför vara med om och genom det, tror vi, att det ger ringar på vattnet.

5.2 Slutord – Älska din nästa - om du vågar!

När vi var färdiga intervjuerna blev vi först ledsna. Och trötta. Vi lever alltså i ett samhälle med människor omkring oss som dömer, som sätter varandra i små fyrkantiga fack och helst placerar dem som inte passar in innanför dess ramar, in i trånga garderober. Det är något som helt enkelt inte stämmer. Det positiva är att vi inte längre är ledsna, bara lite trötta av ansträngningen av att skriva en uppsats! Fast det gör faktiskt absolut ingenting. För styrkan har vi fått och med den, en hel massa inspiration. Nu förstår vi mer varför vi lever som vi gör och just därför kan vi också göra förändringar och förhoppningsvis inspirera andra och genom det hjälpa till att inte tillåta att normer styr oss till den grad de gör idag. Om vi bara vågar hoppa av ekorrhjulet och ta bort skygglapparna, skulle livet kunna bli så mycket större och friare. Om vi bara vågar! Även om vi en dag finner oss inslagna i ett kärnfamiljspaket, har vi först tittat bakom facken, öppnat garderoben och har medvetenheten med oss om vad det är som styr. Först när man hittar källan till orsaker, kan man välja hur man vill forma sitt liv och om man då tar rädslan vid hornen, då har man tagit det; valet. Och bakom ett fritt val ligger det härliga, friheten.

Vi avslutar med hjälp av Lotta; Låt folk göra vad fan de vill!

Referenslista

Monografier

Bratt, Nancy (1979) *Samhälle, normer och normbildning*. Stockholm: Bonniers.

Foucault, Michel (1980) *Sexualitetens historia. Viljan att veta*. Stockholm: Gidlund.

Haralambos, Michael (1980) *Sociology. Themes and Perspectives*. University Tutorial Press.

Hörnqvist, Magnus (1996) *Foucaults maktanalys*. Stockholm: Nordstedt.

Hydén, Håkan (2002) *Normvetenskap*. Lund: Sociologiska institutionen

Jackson, Stevi, (1999) *Heterosexuality in question*. London: SAGE Publications.

Kvale, Steinar (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Miegel, Fredrik & Johansson, Thomas (2002) *Kultursociologi. 2:a upplagan*. Lund: Studentlitteratur.

Richardson, Diane (1998) *Theorising Heterosexuality*. Buckingham: Open University Press.

Rosenberg, Tiina (2002) *Queerfeministisk Agenda*. Stockholm: Atlas.

Spargo, Tasmin (1999) *Foucault and Queer Theory*. Cambridge: Icon Books Ltd.

Antologier

Bäck- Wiklund, Margareta (2003) "Fenomenologi: Livsvärld och vardagskunskap" i Månsson, Per, red, *Moderna samhällsteorier*. 6:e upplagan. Stockholm: Prisma.

Lindgren, Sven-Åke (2003) "Michel Foucault och sanningens historia" i Månsson, Per, red, *Moderna samhällsteorier*. 6:e upplagan. Stockholm: Prisma.

Tidskriftsartiklar

Brattberg, Lisbeth, "HD friar Åke Green" i Dagens nyheter, nätupplagan,
<http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=147&a=495007&previousRenderType=6> (2005-12-19)

Näringsliv 24, TT, "Ford backar – annonserar i gaypress", nätupplagan,
http://www.n24.se/dynamiskt/nyheter/did_11307608.asp (2005-12-19)

Orrenius, Niklas, "Forskare dömer ut svensk homopolitik", Sydsvenskan 2005-12-09,

Orrenius, Niklas, "Bilden som delar Sveriges kristna", Sydsvenskan 2005-12-19,

Jacobsson, Torbjörn "Välsignelse splittrar kyrkan i Svt, Sveriges Television, nätupplagan,
<http://svt.se/svt/jsp/Crosslink.jsp?d=29242&a=484189> (2005-12-19)

Internet

Jonasson, Chris, (2005-03-20), "Min queera värld", RFSL Ungdom,
<http://www.rfslungdom.se/?p=1644&aid=2057> (2005-11-17)

RFSL, Grundbroschyr "Höra Hemma",
http://www.rfslungdom.se/public/rfsl_horahemma.pdf, (2005-11-12)

RFSL, Principprogram, www.rfsl.se/?p=336 (2005-11-16)

Radio

P3 Homo <http://www.sr.se/p3/homo/> (2005-11-09)

Bilaga 1

Intervjufrågor

Upplevelsen av att komma ut

- Hur länge sen var det du kom ut?
- Kan du berätta hur det gick till?
- Upplevde du svårigheter i komma ut processen?
- I så fall, vad var det som tog emot?
- Var det något särskilt du var rädd för?
- Fanns det en avgörande faktor som fick dig att bestämma dig?

Omvärldens bemötande

- Vad fick du för respons av familj, vänner och bekanta när du kom ut?
- Vad upplever du som positivt med att ha kommit ut?
- Finns det skillnader i din självbild nu jämfört med innan?
- Upplever du motgångar med att inte längre tillhöra majoriteten?
- Upplever du skillnader på hur omgivningen behandlar dig?
- Hur är bemötandet från din omgivning idag?
- Hur är bemötandet från din familj idag?

Upplevelser av utanförskap

- Hur anser du att det är att vara homosexuell i dagens samhälle?
- Tycker du att något borde förändras gentemot gruppen HBT?
- I så fall, hur skulle samhället se ut?
- Känner du att det läggs för mycket vikt vid det här med att komma ut?
- Har du blivit diskriminerad eller hotad, mötts av homofobi?
- Hur ser ditt drömsamhälle ut?

Bilaga 2

Tänkvärda citat

** Därför luras man omedvetet in i den heteronorma låtsasleken där allt som är normativt är fint och fluffigt och allt annat är avvikande och fult.*

** Vissa föds med en manlig kropp, andra med en kvinnlig och några föds i sin egen kropp som något annat. Alla dessa människor borde få känna att de är och skall vara födda lika, ha samma rättigheter och samma skyldigheter*

** Det queer innebär för mig, att man inte placerar sig eller låter sig placeras in i fack och bli stagnerad i dem och få ångest och emotionella kriser var gång man inte längre passar in till hundra procent i dem.*

(Jonasson, 2005-03-20)